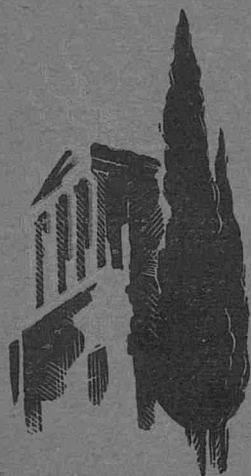

BIBLIOTECA ARTISTICA

ANDREESCU

DE

AL. BUSUIOCEANU

1936

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURA
ȘI ARTA „REGELE CAROL II”

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”

CPT.-COMANDOR P. C. FUNDAȚEANU	<i>Libertatea mărilor și prizele maritime</i>	epuizat
Au apărut	BIBLIOTECA „ENERGIA”	
M. CONSTANTIN-WEYER	<i>Cavelier de la Salle</i> , traducere din limba franceză de Paul I. PRODAN	Lei 40
L. F. ROUQUETTE	<i>În căutarea fericirii</i> , traducere din limba franceză de E. FLĂMÂNDA	Lei 40
ALAIN GERBAULT	<i>Singur, străbătând Atlanticul</i> , traducere din limba franceză de A. VIANU	Lei 20
COLONEL T. E. LAWRENCE	<i>Revolta în deșert</i> , traducere din limba engleză de Mircea ELIADE, cu o hartă	2 vol. Lei 60
RENÉ BAZIN	<i>Pustnicul din Sahara. Viața părintelui Charles de Foucauld</i> , traducere din limba franceză de Alexandru HODOȘ	Lei 30
MIHAI SADOVEANU	<i>Viața lui Ștefan cel Mare</i>	Lei 30
C. ARDELEANU	<i>Domnul Tudor</i>	Lei 30
R. P. HUC	<i>Descoperirea Tibetului</i> , traducere din limba franceză de Apriliana MEDIANU	Lei 30
HOMER	<i>Odiseia</i> , traducere în proză din limba elină de E. LOVINESCU	Lei 60
JAKOB WASSERMANN	<i>Viața lui Stanley</i> , traducere din limba germană de Radu CIOCULESCU	Lei 40
R. P. HUC	<i>În China</i> , traducere din limba franceză de Natalia BĂLUȚĂ	Lei 40
H. M. STANLEY	<i>Autobiografie</i> , traducere din limba engleză de Mary M. POLIHROIADE	Lei 60
F. YEATS-BROWN	<i>Bengali</i>	Lei 40
Sub tipar		
JAKOB WASSERMANN	<i>Christofor Columb</i> , traducere din limba germană de I. SÂN-GIORGIU	
	BIBLIOTECA „INFORMATIVĂ”	
Ing. I. ORBONAȘ	<i>Manual de atelier mecanic</i>	Lei 80
Au apărut	BIBLIOTECA ARTISTICĂ	
O. HAN	<i>Sculptorul D. Paciurea</i> cu 24 de planșe	Lei 60
Al. BUSUIOCEANU	<i>Andreescu</i> cu 66 de planșe	Lei 120
Au apărut	BIBLIOTECA „ORAȘE”	
MIRCEA DAMIAN	<i>București</i> cu 48 de planșe	Lei 120
TUDOR ȘOIMARU	<i>Constanța</i> cu numeroase ilustrații în text	Lei 80
Au apărut	BIBLIOTECA „DOCUMENTARĂ”	
	<i>Amintirile Colonelului Lăcusteanu</i> publicate de Radu CRUTZESCU	Lei 70
ELENA G-RAL PERTICARI-DAVILA	<i>Din viața și corespondența lui Carol Davila</i>	Lei 200
Au apărut	BIBLIOTECA „ENCICLOPEDICĂ”	
CONST. C. GIURESCU	<i>Istoria Românilor</i> , I ediția a II-a, cu numeroase ilustrații în text	Lei 200
Dr. G. BANU	<i>Sănătatea poporului român</i>	Lei 200

ANDREESCU

S'AU TRAS DIN ACEASTĂ CARTE, PE
HÂRTIE VIDALON VÂRGATĂ, DOUĂZECI
ȘI CINCI DE EXEMPLARE NEPUSE ÎN
COMERȚ, NUMEROTATE DELA 1 LA 25

AL. BUSUIOCEANU

ANDREESCU

Cu 66 de reproduceri afară din text

BUCUREȘTI
FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”
39, Bulevardul Lascar Catargi, 39
1 9 3 6

I

În 1889, la câțiva ani după moartea lui Ion Andreescu, un articol al lui Delavrancea, apărut în « Revista nouă » ¹⁾, vorbea pentru întâia oară cu entusiasm despre nenorocosul pictor, care, la 32 de ani, își sfârșise cariera pe un pat de suferințe, în mizerie și aproape necunoscut. « Cine în Salonul din ăst timp, — scria Delavrancea —, a văzut *Pădurea de fagi*, rău așezată, prea sus, într'o lumină falsă și înconjurată de copilării insuportabile, cine a văzut această pădure de Ion Andreescu, de sigur s'a convins că autorul acestui metru pătrat de pictură a fost un artist, un poet și un filosof ».

Articolul stăruia apoi asupra talentului excepțional al lui Andreescu peisagist și pictor de flori, și ajungea la această caracterizare, care trebuie să fi părut o îndrăzneală pentru cei mai mulți din cetitorii de atunci: « La acest artist, nu mai e vorba de desen și de culoare, de corectitudine și energie, de sinceritate și adevăr, ci e vorba de intențiunea de geniu pe care numai artiștii excepționali o pot avea ».

Delavrancea mergea încă mai departe. Prieten al lui Grigorescu, și într'o vreme când marele pictor era admirat de toată lumea, el nu se sfia să compare opera lui

¹⁾ « Revista nouă », 1889, nr. 3, (15 Martie).

Andreescu cu a acestuia, ajungând la concluziuni de-a-dreptul neașteptate: « În fața peisagiilor lui, vezi natura vie și mare, și aici e un punct care îl deosebește de fermecătorul nostru maestru Grigorescu. Ceea ce la Andreescu e viu, la Grigorescu e feerie; ceea ce la Grigorescu e splendoare născută, la Andreescu se preface în simplu, energic și succulent. La Grigorescu bogăția aparentă te răpește fără a te convinge; la Andreescu, simplitatea aparentă te pune pe gânduri și te convinge, te face să înțelegi și de aceea să admiri; admiri fără regret și fără reticență, căci picturile lui sunt niște rezumate limpezi ale esențialului din natură ».

Cine îl cunoscuse, așa dar, și îi urmărise de aproape opera, inegală, creată cu multă trudă, dar plină de adâncime, nu se înșelase. Andreescu apăruse unora dintre contemporani drept un artist excepțional, al cărui talent putea pune în cumpănă însăși personalitatea unui maestru ca Grigorescu. Delavrancea raporta în același articol și cuvântul altui artist, G. D. Mirea, care nu era mai puțin categoric: « Andreescu, în peisaj, a început cu ceea ce alții abia uneori pot să sfârșească ». Și Grigorescu însuși, după toate mărturiile pe care le avem, arăta aceeași admirație pentru nefericitul artist, căruia îi fusese prieten și protector în vremuri de restriște.

Dar aprecierile acestea, care veneau ca o încercare de încununare postumă, n'aveau să aibă prea mult ecou. Ele n'au trecut dincolo de un cerc foarte restrâns de artiști sau de prețuitori de artă, cari îl cunoscuseră personal. Și când aceștia înșiși au încetat de a evoca amintirea celui dispărut înainte de vreme, uitarea s'a întins repede asupra lui și asupra operelor risipite, rămase ca și necunoscute. Zece ani mai târziu, în 1899, când unul din foștii săi profesori, C. I. Stăncescu, îi închina un articol mai lung în

revista «Literatura și Arta română»¹⁾, judecata asupra lui Andreescu era mult mai temperată, arătându-l ca pe un artist fără noroc, care ar fi putut izbuti să creeze opere de viaoare dacă ar fi trăit. Destinul dușmănos îl urmărea astfel și dincolo de moarte. Incercările chiar de a-i evoca amintirea îl nedreptățeau, scăzându-i meritele. Opera lui Andreescu rămânea învăluită într'o obscuritate, care o înlătura aproape din istoria artei românești.

Numele său mai circula totuși printre câțiva inițiați, cari știau unde se ascundeau pânzele zugrăvite de mâna febrilă și nu destul de experimentată a artistului nedreptățit. O expoziție de opere ale lui a fost chiar organizată odinioară la «Tinerimea artistică» de pictorul Jean Steriade, unul din admiratorii cei mai statornici ai lui Andreescu. Dar arta acestuia n'a ajuns a fi mai bine cunoscută, nici a se impune în conștiința publicului, prea puțin lămurit asupra personalității artistului despre care auzea întâia oară.

Incercările s'au repetat în urmă, în expoziții colective, unde opera lui Andreescu putea fi integrată în propria ei epocă, alături de pictura lui Grigorescu. Câteva tablouri au figurat astfel în expozițiile retrospective, organizate, în 1925 la Paris²⁾ și în 1927 la București³⁾. Alte bucăți, poate cele mai reprezentative, s'au găsit apoi reunite pe panourile de onoare ale Expoziției de artă românească, pe care, în 1930, am organizat-o împreună cu prietenii O. W. Cisek și Șt. Nenițescu la Haga, Amsterdam și Bruxelles⁴⁾.

¹⁾ C. I. Stăncescu, *Ioan Andreescu*, «Lit. și Arta română», 1899, nr. 5—7, pag. 411—417.

²⁾ *Exposition de l'art roumain ancien et moderne*, au Musée du Jeu de Paume, à Paris, du 25 mai au 1-er août 1925.

³⁾ *Exposition d'art roumain, Catalogue*, Congrès de la Presse latine, Bucarest 1927.

⁴⁾ *Tentoonstelling van Roemeensche Kunst*, Gemeente Museum voor Moderne Kunst, te 's-Gravenhage, 3 tot 25 mai 1930. Și edițiile pentru Amsterdam și Bruxelles, în același an.

Am reprodus atunci într'un articol din « Gândirea » ¹⁾ aprecierile cu totul elogioase de care Andreescu s'a bucurat în critica străină, unde, prețuit mai mult chiar decât Grigorescu, socotit mai modern decât el, a fost comparat cu artiști contemporani ca Sisley și Pissaro. Un an mai târziu, un număr ceva mai mare de bucăți au fost expuse în retrospectiva dela București « O sută de ani de artă românească » ²⁾ relevând încă odată personalitatea puternică a artistului atât de puțin cunoscut.

O prezentare mai largă însă, care să încerce reconstituirea întregii opere a lui Andreescu și oarecum desvăluirea ei publicului mare, încă nelămurit, nu s'a făcut până la expoziția dela Fundația Dalles, acum patru ani, când, cu ocazia împlinirii a cincizeci de ani dela moartea artistului, o mare parte din tablourile sale au fost adunate și expuse de d-nii G. Oprescu și Jean Steriadi ³⁾. Am avut atunci un Andreescu, nu fără lacune, firește, nici fără unele erori de atribuire. Dar în cele peste 80 de tablouri întrunite, erau totuși destule în care pictorul peisagiilor muiate în amurguri și în argintate melodioase tristeți să poată apărea cercetătorului atent, în etapele variate și extrem de interesante ale formației sale.

Expoziția dela Fundația Dalles a înlesnit astfel studiul operei atât de risipită și de inegală a acestui

¹⁾ Al. Busuioceanu, *Artă românească în Olanda*, « Gândirea », X, nr. 8—9, (August-Septembrie 1930), pag. 293—299.

²⁾ *Exposition d'art roumain moderne*, à l'occasion de la XXVII-e Conférence de l'Union interparlementaire, Bucarest, octobre 1931.

³⁾ Academia Română, *Inaugurarea Fundației Ioan I. Dalles*. — I. Andreescu, N. Grigorescu, St. Luchian, 28 Mai — 1 Iulie 1932, București, cu o prefață de d-l G. Oprescu. D-l Oprescu a publicat în urmă și un studiu asupra lui Andreescu, Colecția Apollo, « Ramuri », Craiova, 1932.

artist ¹⁾. Formația artei lui atâta vreme ignorată, ne apare acum mult mai clară și o putem întregi prin datele puține biografice pe care le avem și prin operele neexpuse încă dar adeseori deosebit de semnificative care se mai găsesc prin colecții particulare. E o reconstituire nu lipsită de dificultăți, mai ales ținând seama de faptul că cele mai multe din tablouri nu sunt datate și că informațiile sigure pe care le avem asupra activității lui Andreescu sunt cu totul restrânse. Cercetarea atentă a mijloacelor picturale și a influențelor diverse suferite de artist îngăduie totuși clarificări pe care nu le aveam până acum. În lumina acestor elemente, formația artei lui Andreescu ne apare destul de rapidă pentru a fi și astăzi uimitoare, destul de strânsă totuși și de logică pentru a nu rămâne neînțeleasă. Temperamentul său se ivește covârșitor dela primele încercări, ca și sobrietatea și voința sa de meșteșug. E un artist în adevăr excepțional, a cărui artă, născută din mari dificultăți, avea să reflecte permanent resursele uimitoare ale unei sensibilități din cele mai autentice. Și e deosebit de interesant a cerceta azi, la un răstimp atât de mare, când pictura lui Andreescu poate fi judecată în perspectiva artei românești întregi, drumul străbătut de artist în scurta lui carieră, experiența lui oarecum dela zi la zi, atât de concentrată și de sigur urmărită, pentru ca în cei câțiva ani de înverșunate străduințe să fi ajuns dela încercările aproape puerile ale începuturilor până la viziunea adâncă, cu dureroase rezonanțe, a lucrărilor din urmă.

¹⁾ Studiul de față a apărut întâiu într-o serie de foiletoane în ziarul «Calendarul», în vremea când expoziția era încă deschisă (Iunie și Iulie 1932), apoi în «Revista Fundațiilor Regale», numerele din Ianuarie și Aprilie 1935. Retipărirea de acum aduce, pe lângă alte completări, și analiza unor opere care n'au fost încă expuse. Un catalog critic al operei lui Andreescu va urma, pentru întregirea acestui studiu.

II

Impresionantă în adevăr, concentrarea de temperament a acestui artist, care, fără mari facilități de expresie, ne-încrezător în sine și timid, găsea totuși în el însuși resursele unei arte căreia nu i-a lipsit decât răgazul pentru a atinge culmile cele mai mari.

Formația lui era tot ce putea fi mai incomplet și mai întâmplător. O educație artistică de autodidact, pe care niciun alt maestru decât propriul său instinct și nicio încurajare decât aspirațiile lui abia mărturisite, n'aveau să o conducă.

Se născuse în București, în Februarie 1850 ¹⁾, dintr'o familie de negustori cu oarecare stare, și nimic în preajma lui n'ar fi putut da bănuiala înclinațiilor pe care avea să le nutrească mai târziu. Și-a petrecut copilăria plătând și lipsită de evenimente, în decorul amorf al unei mahalale

¹⁾ Data consemnată până acum pentru nașterea lui Andreescu era 15 Februarie 1851, după informația transmisă de C. I. Stăncescu, în articolul său din «Literatura și Arta română». Un certificat de studii însă al lui Andreescu, din matricolele Liceului Lazăr — a cărui transcriere o datorez amabilității d-lui prof. Mih. Popescu — rectifică această dată, indicându-ne pentru nașterea lui Andreescu luna Februarie 1850. Certificatul, liberat în 1869, la absolvirea gimnaziului, precizează: «*Andreescu Ion*, născut: anul 1850 luna Febr.; profesia părinților: cârciumar; de națiune română; de religie ortodoxă; născut în București; corespondent: Andrei Dobrescu (numele tatălui); locuința (la data înscrierii, în 1863): în mahalaua Crucea de piatră, str. Dudeschi nr. 40». Pentru 1867—1868, când școlarul era în clasa IV-a, se indică locuința în mah. Cărmidarii de jos, str. Plugarilor nr. 15. N'am putut verifica data nașterii prin chiar actul de naștere al artistului, căci la Arhivele Statului n'am găsit acest act. Dar e probabil că certificatul de studii menționează data cea exactă, înscrierea la școală trebuind să se facă pe baza actului de naștere. Articolul lui Stăncescu, care constituie de altfel izvorul principal de informații asupra lui Andreescu, mai conține unele erori, pe care va trebui să le îndreptăm la locul lor.

Intru cât privește biografia lui Andreescu, trebuie să adaug că unele lămuriri le datorez și d-nei Arh. Sp. Haret, nepoată a artistului, căreia îi aduc aci mulțumirile mele.

bucureștene de acum șaptezeci-optzeci de ani, învățând clasele primare la școala particulară a unui oarecare Apostolatu, iar mai târziu, între 1863 și 1868, cele dintâi clase de gimnaziu la Liceul Lazăr, pe atunci lângă Biserica Bradului ¹⁾. Era un temperament tăcut și trist, înclinat către izolare și preocupat de ciudate reverii, care îl absorbeau până la uitarea de sine. Părea detașat de viață și de ai săi, cu toată duioșia și delicatețea pe care le arăta tuturor.

La optsprezece ani se izolase de familie. Locuia singur la Hotelul Frascati, unde și-a petrecut anii săi de elev la Belle-Arte. Se înscrișese în școala de curând înființată, în 1868, și era unul dintre cei mai sânguincioși elevi. Știa carte mai multă decât camarazii săi și audia toate cursurile, și practice și teoretice. Avea profesori pe Aman, pentru pictură și desen, pe C. I. Stăncescu, pentru estetică și istoria artelor, pe Alecu Orăscu, pentru perspectivă și pe d-rul Al. Marcovici, pentru anatomie. Era tăcut și serios, plin de sfială și neîncredere în sine, cum ni-l descrie profesorul său Stăncescu, și cu toate marile calități ascunse în el, avea să se mulțumească a se exercita în tot timpul școlii numai la desen, fără a îndrăzni măcar să mărturisească cuiva dorința lui de a ajunge pictor. Părea, pentru oricine îl cunoștea, pentru profesorii săi chiar, care, cu excepția lui Stăncescu, nici nu i-au dat vreo atenție deosebită, un temperament insuficient, preocupat mai de grabă de a cunoaște decât de a creea el însuși și predispus a se refugia curând în obscuritate și anonim.

În 1872 (avea atunci 22 de ani), cu medalii și distincții vrednic obținute, el își câștiga în adevăr un tihnit post

¹⁾ Din același certificat de studii, citat mai sus, reese că Andreescu a urmat școala timp de cinci ani la Liceul Lazăr, în prima clasa rămânând repetent. În anii următori însă, notele îl arată ca pe un elev foarte bun la toate materiile. La desen e notat, firește, în toate clasele cu 10. Profesor îi era Th. Aman.

de maestru de desen și caligrafie la Buzău, unde se grăbea să se așeze. Nu atinsese încă un penel de pictor și nici nu părea decis să o facă. Lumea de colori și de lumini a artei era numai în curcubeiele lui interioare, pe care ochiul său le privea încă în secret, cu ispite și cu neîncrederi de nimeni cunoscute.

Și iată primele încercări, făcute aproape în taină, după ce sfârșise școala și când nimeni nu-l putea povățui. Stângaciu, cu o neștiință care l-ar fi putut rușina în fața multora dintre foștii săi colegi, el zugrăvea pe pânze sau cartoane mici, case umile și mohorâte din mahalalele Buzăului, chipuri mizere de oameni întâlniți prin aceleași meleaguri de periferie, câte o natură moartă sau câte un portret, în care cel mai perspicace ochiu n'ar fi putut descoperi extraordinarul talent ascuns încă în poticnelile neștiinței.

Câteva tablouri din această perioadă sunt încă risipite prin diverse colecții și ele sunt destul de interesante pentru urmărirea începuturilor lui Andreescu: *O priveriște de iarnă*, de pildă, din col. A. Blank, învăluită în tristețe plumburie; o altă *Priveriște cu case*, din col. Maria Yarka; două *Portrete* în col. dr. Titi Constantinescu și dr. Andronescu; *Țăranul șezând* din col. Muzeului Simu; *Portretul unui călugăr*, în același muzeu; o *Țărăncuță* din col. dr. Severeanu sau un *Cap de copil*, din col. Șerban Ghica.

Nu s'ar putea aștepta o naivitate mai mare și o lipsă de meșteșug mai desăvârșită decât în aceste încercări, încă ale unui diletant, care părea a nu stăpâni nici alfabetul picturii. Portretele, neîndemânatic desenate, fără expresie și fără vieață coloristică, amintesc meșteșugul plat al unui Mișu Popp sau al portretiștilor obscuri din acea vreme. Peisajele sunt sărace, de un schematism linear dezolant

și de o culoare stinsă și impură, în care viziunea întreagă se învâluie în cenușiu. Artistul lucra anevoios, într'o pastă mai adeseori vâscoasă și murdară, în care penelul lăsa urme, așternând-o greoiu pe pânză. Erau încercări de începător, pentru care arta, încă problematică, se plămădea în nebulozități interioare, fără vreo facilități deosebită de expresie care să înlocuiască meșteșugul absent.

Dar dificultățile acestor începuturi, ca și stângăcia firească a pictorului, nu puteau ascunde totuși un temperament vibrant, de o rezonanță cu totul particulară față de lumea pe care ținea să o zugrăvească. Sensibilitatea lui îngândurată și apăsată de tristețe se putea ușor ceti în tot ce era atmosfera surdă, oarecum înăbușită, a acestor prime lucrări, în simplitatea lor excesivă, — care era evitare de dificultăți, dar poate și concentrare de gând —, și nu mai puțin în alegerea însăși a motivelor preferate. Cu un ochiu de poet el se oprea la umilele priveliști, sfâșietor de pustii, sfâșietor de triste, în care un amurg sau un efect de iarnă căpătau înțelesuri dureroase. Andreescu era departe de a-și figura o lume de splendori coloristice sau de viziuni încântătoare. Era departe chiar de expresia pe care să o putem numi în adevăr artă. Dar înainte de a stăpâni un meșteșug măcar elementar, el stăpânea ceva încă și mai important, o intuiție care nu îl putea înșela: intuiția care știe să deosebească între motivele multiple din natură, pe cel propriu a fi expresiv și pe cel mai în acord cu însuși sufletul artistului. Era poate secretul cel mai mare al artei sale, pe care nimeni încă, nici el însuși nu-l putea atuncea prețui. El avea să se reveleze însă curând în lucrări din ce în ce mai bune, în care progresele și de tehnică și de viziune aveau să fie uimitor de repezi.

III

În 1873 se deschisese în București, sub patronajul « Societății Amicilor Belelor-Arte », o mare expoziție retrospectivă de opere streine și române, adunate din toate colecțiile particulare românești de atunci, în frunte cu colecția domnească. Peste 1000 de obiecte de toate genurile umpleau cele 10 camere ale Hotelului Herdan, unde expoziția fusese instalată, iar printre ele, opere purtând nume de maeștri străini importanți se puteau vedea, alături de picturi de Aman, de Tătărescu, sau de Szathmary. Grigorescu însuși era prezent cu o sală întreagă rezervată numai lui, unde se înfățișa pentru întâia oară publicului bucureștean cu toate operele zugrăvite până atunci.

Evenimentul acesta memorabil între toate, a fost — ne spune Stăncescu — scânteia care a aprins ambițiile artistice ale lui Andreescu. Nume care însemnau adevărate miragii stau înaintea lui: Tizian, Tintoretto, Veronese, alături de Dürer, Van Dyck, Watteau...¹⁾. Și tot atâtea opere, mai mult decât dubioase de sigur, asupra cărora ochiul

¹⁾ *Societatea Amicilor Belelor-Arte din România. Catalogu de obiecte ce figurau la Expozițiunea publică din 1873.* Ed. III-a completată, București, 43. pp. (Biblioteca Academiei Române).

Comitetul Soc. Amicilor B.-A. era compus din Gr. Cantacuzino (Președinte), T. Aman și C. Esarcu (Vice-Președinți), G. Tătărescu, C. Bolliac, A. Odobescu, B. Berendey și N. Grigorescu (membri), C. Stăncescu (Director administrativ).

Din prefața catalogului și din felul cum a fost organizată expoziția reese că organizatorul ei efectiv a fost Odobescu. Expoziția a durat o lună jumătate, ocupa 10 săli ale hotelului Herdan (Hotelul Bulevard de azi) și cuprindea o secție de țesături și cusături românești, una de portrete și picturi ilustrative românești, antichități din România, și pictură românească și străină.

Lista colecționarilor care împrumutaseră obiecte cuprinde 80 de nume, în frunte cu M. S. Domnul. Colecția domnească nu numără însă pe atunci tablourile vechi, cumpărate mai târziu din col. Bamberg. Catalogul expoziției

naiv și străbătut de emoții al novicelui trebuie să se fi oprit cu fascinație. Puțina familiaritate cu o artă care pe atunci ne era încă atât de îndepărtată, îngăduia astfel de mistificări, ieșite din intențiile cele mai bune. Micii maestri anonimi, adunați de colecționarii noștri, sau simplele copii înegrite de vreme, pe care le mai întâlnim și acum prin colecțiile noastre de artă veche, au jucat atunci un rol mare în București, punând în fața ochilor uimiți și încrezători iluzia unei arte încărcată de trecut și de glorie. N'a fost totuși puțin. Căci pentru o sensibilitate ca aceea a lui Andreescu și pentru curiozitatea lui atât de dornică de a cunoaște de-a-dreptul secretul artei de odinioară, operele acestea cu nume de împrumut — printre care vor fi fost totuși și unele destul de bune — trebuie să fi însemnat o adevărată școală, mai temeinică și mai plină de învățăminte decât cea pe care artistul începător o urmase până atunci. Ispitit și încântat de ceea ce descoperise, Andreescu se putea întoarce astfel la Buzău, în iarna celui an decisiv pentru el, cu cunoștințe însutite despre meșteșugul penelului, cu sufletul fagure de colori și de

înșiră, ca proprietate a Domnului, numai câteva portrete de pictorul american G. P. A. Healy și picturi de Volkers, Van der Venne, Preziosi, Szathmary, F. Kaiser, Tătărescu și Grigorescu.

Pictura românească era reprezentată în restul expoziției prin artiști ca Szathmary, Tătărescu (mai ales cu copii după maestri vechi italieni), Aman, Stăncescu și Grigorescu, cel din urmă cu peste 150 de bucăți.

Dintre pictorii străini din școalele vechi, catalogul menționează nume ca: G. Bellini, C. Crivelli, Perugin, Giorgione, Tizian, Tintoretto, Veronese, Salvator Rosa, Domenichino, Albano, apoi Cranach, Dürer, Breughel, Van Dyck, Jordaens, Tenier, Van Ostade, Wouwerman, Ferd. Bol, Fr. Floris, Backhuysen, Watteau, Bourguignon, etc. E probabil că mai toate aceste atribuiri erau fanteziste. Unele din tablouri mai există de altfel și azi prin diverse colecții. Niciunul însă nu poate fi citat ca o operă de preț. Stăncescu pomeneste, printre picturile care au putut avea mai multă influență asupra lui Andreescu și o bucată atribuită lui Velasquez. Catalogul expoziției nu menționează însă niciun asemenea tablou.

nuanțe și cu hotărîrea mai puternică decât oricând de a fi pictor.

Se apucă din nou a picta, în izolarea provincială de unde singurul contact pe care-l păstra cu lumea artistică era corespondența cu profesorul său Stăncescu. Timid și excesiv încă de modest în scrisorile sale, el era din ce în ce mai cutezător și mai sigur de sine în fața pânzelor pe care își așternea colorile. Naivitatea și dificultățile primelor în cercări începeau a se risipi, îngăduindu-i realizări care ne surprind acum când știm cât de puțină pregătire sta în urma lor.

O bucată datată chiar din 1873 ne instruește suficient despre această transformare petrecută aproape de pe o zi pe alta, care îl aducea dintr'odată la o conștiință artistică și la un meșteșug de-a-dreptul uimitoare: *Pepenii* din col. Maria Yarka. Nimic în bucata aceasta de dimensiuni mici, decât roșul puternic al fructului, împerechiat cu verde pe un fond obscur de brun-oliv. Dar calitatea acestor colori, amplu și sensual acordate, libertatea de penel cu care materia e modelată în planuri ușoare și gradate, sensibilitatea pentru expresia coloristică intensă, sunt ale unui artist care începea a-și cunoaște resursele artei sale.

Andreescu se pregătea pentru o încercare în care punea mari speranțe. În 1874 trebuia să aibă loc la București o expoziție a artiștilor în viață, la care voia să participe. Necunoscut și temător, el cerea sfaturi protectorului său dela București, Stăncescu, și lucra sânguinos în refugiul dela Buzău. Șovăia încă. Totuși în preajma deschiderii expoziției, trimise lui Stăncescu cinci tablouri. Cerea să fie examinate și, dacă aveau vreo valoare, să fie expuse « fie și în locul cel mai pitit ». Erau: o *Oală cu flori*, un tablou cu *Pești*, un *Studiu de portret* și două *Peisaje din Crângul Buzăului*. Comisia, prezidată de Aman, alese trei lucrări:

Florile, Peștii, și un Peisaj. Celelalte două, și mai ales portretul, părură slabe.

Notița aceasta, pe care ne-o dă Stăncescu, e deosebit de importantă. Ea ne ajută a data unele din lucrările artistului și a lămuri o etapă interesantă în activitatea lui. Căci cel puțin două din bucățile menționate cred că pot fi identificate și ele merită a fi relevate pentru maniera lor cu totul caracteristică. Sunt picturile expuse la Fundația Dalles: *Oala cu flori*, din col. Yarka și *Peștii* din col. Papinian.

De calități inegale și variind chiar prin factură, amândouă tablourile izbesc totuși prin apropierea evidentă cu pictura veche flamandă și olandeză. *Oala cu flori* e mai sec zugrăvită, de o compoziție detaliată prea mult grafic, de o pastă sfărâmicioasă și de un colorit tern. Dar tonul brun al vasului ca și mănunchiul de colori deschise al florilor, pe fondul mat aproape negru al pânzei, trimit de-a dreptul la vechii pictori olandezi, atât de sobri în coloare și atât de atenți la redarea realistă a modelelor.

Cât privește *Peștii*, e o bucată surprinzătoare prin sobrietatea concentrată a întregului, prin rara truculență a pastei și prin virtuozitatea coloristică a detaliilor. Lovituri mici de penel alătură roșu de albastru, de alb sau de verde sau aglomerează pasta de gris nuanțat aproape ca sideful, pentru a reda în minimul de efecte toată strălucirea și complexitatea de coloare a solzilor lucitori și reci. Andreescu părea a fi voit să imite în pictura aceasta pe un Snyder sau pe Flamanzii înrudiți cu el și reușea, prin tonalitatea întreagă a tabloului, dominată de fondul brun-verzui întunecat, să dea până și iluzia patinei de vechime.

Cele două picturi nu sunt de altfel izolate pentru a ne da asemenea impresie. Căci alături de ele putem menționa și alte bucăți, verosimil din aceeași epocă și lucrate în aceeași manieră: Tabloul destul de rău păstrat și de o realizare

mai puțin izbutită, *Cega*, din col. Dr. Dona — în care găsim și elementul atât de frecvent în pictura flamandă, vasul de aramă cu reflexe — o bucată mult superioară acesteia, tot în col. Dona, înfățișând *Un Crap* pe o masă, *Trandafirii* gălbui din col. A. Blank, mai grafic și mai puțin liber executați decât florile de mai târziu ale lui Andreescu, și desenul acuarelat înfățișând *Natura moartă*, din col. Sp. Haret.

Cunoștința vechilor maștri din expoziția dela 1873 nu trecuse astfel fără urme asupra lui Andreescu. Ea îi desvăluise dintr'odată tainele meșteșugului, pe care, singur, ar fi întârziat poate mult să le descopere. Văzuse opere de pictorii cei mai variați, — Italieni, Germani, Flamanzi, Olandezi. Văzuse de sigur foarte multe lucruri dubioase printre acestea, dar destul de prețioase pentru ochiul lui sensibil și atent, care atunci putea învăța chiar dela copii ai marilor maștri. Andreescu pare a fi fost ademenit din toți, mai cu seamă de Flamanzi și Olandezi, pe care în număr destul de mare i-a putut vedea în sălile dela Hotelul Herdan.

Nu știm ce va fi fost *Portretul* de care ne vorbește Stănescu. Andreescu, atât de dotat pentru înțelegerea sensibilă a unui peisaj sau pentru interpretarea delicată a unei naturi moarte, nu va avea nici mai târziu destulă intuiție psihologică sau poate destulă forță de a domina modelul viu, pentru a fi în adevăr un portretist. Propriul său *Portret*, din col. Muzeului Toma Stelian, și *Portretul fratelui*, din col. Dr. Severeanu, sunt ceeace întâlnim mai bun în acest gen, printre operele sale din această perioadă. Progresele sunt destul de mari față de încercările mai vechi, atât de slabe, cum sunt *Portretele* din col. Dr. Titi Constantinescu și Dr. Andronescu. Dar duritatea formelor, factura greoaie și în genere lipsa de degajare a liniei ca și

a expresiei, ne arată în deajuns puțină familiaritate a artistului cu genul acesta, care n'avea să fie niciodată al său.

Preocuparea principală a lui Andreescu rămânea pictura de aer liber și peisajul, pe care le atacase încă dela primele încercări. Expoziția dela 1873 îi oferise și în această privință elemente de studiu importante. Grigorescu, în primul rând, cu cele peste 150 de pânze adunate la un loc, nu-l putea lăsa indiferent. Era maestrul tânăr care cucerise respectul tuturor prin calitățile talentului său și prin prestigiul școalei pe care o reprezenta. Andreescu trebuie să-l fi urmărit cu o atenție încordată, pe care unele din pânzele lui din această vreme o trădează în deajuns. Și cu toată deosebirea de temperament, de care trebuie să-și fi dat seama, influențele lui Grigorescu sunt totuși vizibile și nu fără importanță în operele lui din acești ani.

Două bucăți, dintre cele expuse la Fundația Dalles, sunt mai cu seamă concludente: *Priveliștile de bălciuri* din colecțiile A. Bellu și Clubul Tinerimii. Cea dintâi e de sigur mai veche, poate chiar din preajma lui 1873—1874, căci felul de a zugrăvi cerul, într'un ton gălbui nediferențiat și mort, e maniera primelor lui lucrări. Cea de a doua, mult mai fin și mai nuanțat lucrată, e mai târzie și e încă și mai apropiată de Grigorescu. Asemenea *Priveliști de bălciuri*, Grigorescu expusese la Hotelul Herdan, cu exact aceeași viziune de ansamblu și aceeași manieră de a reda mulțimea ¹⁾. Andreescu se lăsa influențat, poate cu bună știință și cu scopul clar de a învăța. Era însă o influență care stăruia, de vreme ce o găsim în picturi ce nu pot fi datate din acelaș an. Ea avea să se arate și în alte lucrări, uneori poate mai puțin precisă și fără voia artistului,

¹⁾ O asemenea bucată, foarte apropiată de Andreescu, la Muzeul Toma Stelian (*Popasul*).

contribuind însă neîndoelnic la formația lui. Iată bucata *Țărăncuța*, de pildă, din col. Sp. Haret, care nu putea fi zugrăvită fără sugestia pânzelor lui Grigorescu (un tablou asemănător ca subiect, de un colorit însă mult mai cald și de o execuție mai suplă, *Broboada roșie* din col. Paul Petrini, mi se pare mai târzie). Grigorescu expusese la Hotelul Herdan și o serie de asemenea Țărăncuțe, care încântaseră prin imaginea lor fină, prin cadrul idilic și prin lirica suavitate a colorilor. Andreescu încerca încăodată să se apropie de maestrul admirat. Dar temperamentul său de altă gravitate, paleta plumburie și severă pe care o mânuia, îl duceau fără voe la expresii de un accent deosebit. Colorile se așterneau pe pânză stinse în tonuri cenușii, conturile vagi se fereau parcă de linia ușoară și grăcilă, figura întreagă se ivea de sub penel cu un aer de ciudată asprime, care contrasta cu tot ceea ce Grigorescu îi putuse oferi ca model.

Andreescu era un artist încă docil, gata de a învăța dela alții, dar incapabil de a-și depăși propriul său temperament, de a cădea în imitația facilă.

IV

Și totuși, temperamentul melancolic al artistului, vibrând atât de înăbușit, de constrâns încă în limitele unei expresii avare, își căuta limpezimi și sonorități, pentru care se simțea în stare. Paleta lui începe treptat a-și adăuga colori și încearcă efecte pe care în primele pânze nu le întâlnim. Ochiul e mai cu seamă atent la peisaje, unde varietatea de colori și de nuanțe nu înlătură interpretarea subiectivă, pentru care pictorul avea atâtea dispoziții.

Tablourile care urmează, în adevăr, după 1873—1874, peisajele variate, câmpuri, margini de sat, interioruri de păduri, efecte de iarnă, ne arată încercările cele mai diverse ale artistului de a contura realitatea și a o defini în raporturile ei complexe de culoare, de densitate, de lumină. Clarități de ceruri se ivesc câteodată, neîntâlnite în picturi mai vechi, albastruri luminoase cu ușoare umbre alburii de nori, deasupra unor peisaje cărămizii, în care materia e totuși prea puțin diferențiată, iar formele confuze (*Margine de sat* din col. Muzeului Toma Stelian); încercări de a da viziunea unui câmp sub soare, — *Câmpul cu clăi de fân* din col. Sp. Haret — neconsistente totuși, greoiu pictate și de un efect mai de grabă mohorât; vegetații transparente și acvatice uneori, ca în *Peisajul cu pod* din col. G. Bădescu; sau aspecte dezolate, de natură atinsă de îngheț, cum e puternicul *Interior de pădure* din col. Yarka, în care siluetele de cărbune ale copacilor se profilează scheletic pe cărămiziul frunzelor uscate și pe fondul gris al cerului.

Andreescu șovăia încă în fixarea impresiilor sale. Poate sugestia tot a lui Grigorescu îl ademenea către o expresie mai vibrantă și mai luminoasă. Paleta lui nu era însă destul de complexă pentru asemenea efecte. Ea se oprea încă la un număr restrâns de colori, nu destul de pure nici de transparente, mai mult semitonuri neutralizate, stinse ca efect și adeseori opace. Verdele scăzut spre gris sau întunecat spre negru, griul-cenușiu, galbenul-sur, brunul-cărămiziu, sunt mai ales colorile lui în aceste peisaje, rareori înviorate de vreun albastru mai limpede de cer sau de strălucirea neașteptată a vreunor detalii. Dificultățile stăruiau și în compoziția intimă a materiei cu care artistul lucra, acea pastă vâscoasă, nediferențiată, turbure, pe care o întâlnim încă în multe din lucrările lui din această vreme: câte o priveliște de câmp, pe care pensula încearcă a o

zugrăvi așternând coloarea egal și greoiu dela un capăt la altul al pânzei; clăi de fân de o coloare incertă, negricioasă, neconsistente ca imagini și făcând numai pată nu și volum pe priveliștea în care sunt zugrăvite; sau vegetații superficial redată, fantomatică și străvezii, profilându-se pe ceruri fără transparență.

E aproape uimitoare trecerea artistului dela aceste încercări, încă atât de neclare și de nesigure, la expresia atât de concentrată și de personală a unui grup întreg de tablouri, care urmează probabil după 1875: *Casa de ciurari* și *Casele de țară* din col. Muzeului Toma Stelian, *Dimineața la țară* din col. Ionescu-Quintus, *Plopii la marginea satului* și *Margine de sat* din col. Lazăr Munteanu.

Sunt toate, priveliști de amurguri sau de crepuscul, zugrăvite într'un ton brun închis, dus uneori până aproape de negru, cu o ușoară lumină la orizont, care pune contraste și adâncește accentul viziunii. *Marginea de sat*, de pildă, din col. Lazăr Munteanu, de o linie liniștită și de o intensă sumbră coloare, atât de bogată în sonorități grave, ne arată dintr'odată toate calitățile de armonie și de sensibilitate ale acestui artist, care nu ajunsese încă la deplina sa formație. Un suflu de poezie gravă și încărcată de tristețe, o melancolie rustică atingând uneori nu știu ce profunzimi funerare, trece peste aceste priveliști de înserare sau de dimineți abia născute, cu ploi negri la orizont și cu umile case învăluite în ciudate lumini.

Și alături de ele, iată altă serie, oarecum opusă, încercările pictorului de a privi natura senin, numai pentru a o reda în înfățișarea ei reală și uneori pentru a-i descrie în chipul cel mai fidel exuberanța vegetativă. Iată *Interiorul de pădure* cu figura unui om care strigă, din col. Băncii Naționale, *Interiorul de pădure*, apoi, cu un tăietor de lemne, din col. Muzeului Toma Stelian, iată *Stejarul*

anatomic zugrăvit, din aceeași colecție, *Peisajul în amurg* și poate și *Colțul de pădure* din col. G. Bădescu, un alt *Colț de pădure* din col. Sp. Haret, sau *Marginea de pădure* din col. El. Darvari.

Sunt bucăți de o valoare inegală, în care simți mai mult preocupările de studiu ale artistului decât realizări remarcabile ale sensibilității lui. Unele din ele sunt considerate de obicei drept lucrări din epoca dela Barbizon. Frecvența motivului pădurii, în adevăr, sau străduința de școală din unele tablouri, cum e portretul de *Stejar* din col. Muzeului Toma Stelian, trezind amintirea lui Th. Rousseau, ar justifica această bănuială. Dar picturile în ele înșile sunt mai adeseori prea puțin izbutite și de o tehnică încă prea puțin formată pentru a putea fi puse alături de lucrările cu totul de altă calitate realizate de Andreescu în Franța. Pasta lor e uneori sfărâmicioasă și uscată, cum am întâlnit-o într'unele din tablourile mai vechi, altele opacă și nediferențiată, iar gama de colori, destul de restrânsă, de crudă și de lipsită de elementele subtile care vor apărea în lucrările de mai târziu. Notez și frecvența tonurilor cărămizii, deseori întâlnite în peisajele lui mai vechi.

Nu cred să greșesc socotind aceste bucăți, — dintre care niciuna nu e datată, — printre încercările artistului de a pune în practică principiile școalei dela Barbizon, mai înainte chiar de a fi venit în contact direct cu ea. Căci principiile acestea, oricât de izolat ar fi lucrat Andreescu, nu-i puteau rămâne necunoscute. Stăncescu ne dă unele informații destul de lămurite în această privință. La Belle-Arte, la București, Andreescu aflase despre peisagiștii moderni francezi, un Corot, un Daubigny, Rousseau, Huet, Dupré, Millet și ardea de nerăbdarea de a-i cunoaște. Din Catalogul expoziției dela 1873 știm apoi că artistul putuse vedea la Hotelul Herdan chiar tablouri

de ale acestor pictori, dintre care nu lipsea Daubigny, iar școala dela Barbizon îi era destul de bine cunoscută și prin pictura lui Grigorescu, pe care am văzut că n'a privit-o cu indiferență.

Atribuirea tuturor peisajelor lui naturaliste și mai ales a tablourilor cu păduri, epocii dela Barbizon, trebuie deci revăzută cu grije. Există în opera lui Andreescu și o anticipare a plainairismului său de mai târziu, preludiu încă șovăitor dar nu lipsit de interes, pe care l-am putea situa în ultimii săi ani de ședere la Buzău. Tablourile acestea, în care e încă toată imperfecția de meșteșug a artistului ce se străduia să se formeze singur, sunt destul de semnificative. Ele ne înlesnesc într-o măsură explicația orientării lui în Franța către peisagiștii pe care îi cunoștea mai de mult din faimă și ne explică progresele extrem de repezi făcute îndată după plecarea din țară.

Avea să pornească în Franța destul de curând de altfel, în Ianuarie 1879, după cum reese dintr'o scrisoare semnalată de d-l Oprescu ¹⁾. Cu cotizarea prietenilor săi din București și cu o modestă bursă pe care i-o dădea Statul, el izbutea să înceapă această grea întreprindere, în care își pusese toate speranțele.

Ducea cu sine, mai mult pentru a nu fi cu mâna goală, două tablouri, dintre cele zugrăvite la Buzău: o *Priveliște de bălciu* (fostă în col. M. Porumbaru), poate vreuna dintre cele două pe care le-am menționat, și un *Efect de iarnă*, odinioară în col. Maimarol, astăzi în col. av. N. Negri. Erau simple amintiri duioase, căci în cei trei ani câți avea să petreacă pe pământul Franței, arta lui neîncetat adâncită prin studiu și sporită în expresie și în subtilitate tehnică avea să ajungă la transformări decizive.

¹⁾ G. Oprescu, *Prefață Catalogului Expoziției dela Fundația Dalles*, pag. 11. Stăncescu dăduse eronat data de 1876.

V

În 1879, când Andreescu se strămuta la Paris, pictura franceză epuizase aproape experiența ei naturalistă dela Fontainebleau și Barbizon, și se găsea în plină transformare impresionistă. Erau mai mult de cincisprezece ani dela faimosul Salon al Refuzaților, când cuvântul *impressionism* fusese lansat întâia dată și doctrina nouă a colorismului fluid și vibrant se concretiza neîncetat în opere de valoare. Claude Monet pictase din 1877 *La Gare Saint Lazare* și avea să expună, sub ochii lui Andreescu chiar, picturi de cel mai caracteristic impresionism, cum era *Le givre* (1880); Renoir dăduse de câțiva ani *La loge* și își subtiliza din ce în ce paleta mătăsoasă; Sisley și Pissaro disolvau în studii de atmosferă ultimele reminiscențe ale peisagismului naturalist; iar alături de ei, un Manet, un Puvis de Chavannes inaugurau și un alt stil, în care coloarea nouă se alia cu o nouă conturare a formelor, simplificată și îndrăzneată. Temperamentul aspru și rustic al unui Bastien-Lepage, doară, întârzia în realismul care îl amintea atât de mult pe Millet, fără a scăpa nici el cu totul de influența tendințelor noi de subtilizare a picturii.

Am numit pe cei mai importanți dintre pictorii francezi care figurau în acești ani, între 1879—1881, în toate expozițiile Parisului și pe care Andreescu i-a putut cunoaște desigur din primul moment. Ne-am putea aștepta să-l găsim preocupat dela început de problemele lor, atât de noi și de ispititoare, mai cu seamă pentru un pictor cu înclinări atât de mari către peisagism.

Temperamentul de timid al lui Andreescu însă și poate și împrejurări particulare, cum era contactul cu Grigorescu, care pe atunci se afla la Paris, îl vor face totuși prudent cu experiențele riscate, pentru care nu își găsea dintru

început nici îndrăzneala nici pregătirea necesară. Umilul maestru dela Buzău, ajuns la Paris cu unicul modestul gând de a învăța dela maeștrii mari ai lumii, nu se simțea cătuși de puțin îndemnat către rebeliuni artistice. Dorința lui era de a cunoaște și de a lua cu hărnicie da capo drumurile de o mie de ori bătute ale artei, pentru a ajunge să exprime în sfârșit, cu măiestrie și cu libertate, ceea ce simțea că era totuși vibrație pură și de preț în retina și în sentimentul său.

Il vedem astfel întreprinzând revizuirea întregii sale educații artistice, atât de nedeșăvârșită și de întâmplător formată în țară, și lucrând metodic cu o hărnicie admirabilă. Ziua, — ne spune Stăncescu —, era în biblioteci și în muzee, cu carnetul de notițe sau de crochiuri în mână; seara desena și zugrăvea prin academii particulare, făcând studii de nuduri sau de figuri drapate. Era un elev regulat al Academiei Julian, unde găsisse după cât se pare și pe alți Români, și își da toată osteneala de a-și completa mai cu seamă acea cunoștință elementară a figurii omenești, care în țară îi lipsise.

Câteva lucrări risipite prin diverse colecții ni-l arată pe Andreescu în această nouă ipostază a studiilor sale. O *Figură de tânăr*, zugrăvită în perfectă manieră academică, se găsește în col. Paul Petrini; alte două *Figuri* în col. dr. Severeanu; un *Semi-nud*, foarte slab, din col. Sp. Haret, poate fi apoi citat, cum și un interesant studiu de colori, în tabloul de dimensiuni mici, *Personagiu costumat*, din col. Lazăr Munteanu. Stăncescu cita elogios și o altă bucată, un *Studiu drapat*, din colecția de pe vremuri a d-rului Kalinderu, care nu știu dacă trebuie identificată cu bucata intitulată *O Doamnă costumată*, aparținând muzeului Kalinderu, astăzi însă la Moscova, sau cu *Nudul drapat*, din col. Dr. Severeanu, provenind tot din col. dr.

Kalinderu. Sunt bucăți fără multă semnificație, studii simple de atelier de școală, în care ochiul se exercita a urmări liniile unei figuri sau a juxtapune colori variate, pentru definirea de acorduri și armonii utile mai târziu.

Am putea asocia cu ele și unele încercări de portrete, care datează, cred, din aceeași vreme: *Portretul d-rului G. Petrescu Hagi Stoicu* din col. N. C. Nica, purtând o dedicație în franțuzește, și *Portretul unei doamne*, din col. Sp. Haret. Dar încă odată vom constata puțină îndemânare a artistului pentru acest gen de artă, care nu cere numai ochiu de colorist, dar și observație riguroasă fizionomică, notație psihologică pătrunzătoare și mai ales libertate suverană în fața pânzei. Andreescu lucrează însă temător, fără certitudinea că reușește, greșind uneori desenul în chip grav, ca în *Portretul* din col. Sp. Haret, și dând figurilor sale un aer de constrângere și o asprime a formelor care stânjenesc expresia. Albastrul clar însă, din același *Portret* de femei, cu reflexele de mătase care îi îmbogățesc strălucirea și îi dau valoare picturală, e totuși remarcabil și anunță preferința nouă a artistului pentru această coloare, care, în nuanțe variate, se regăsește în foarte multe din tablourile sale din Franța. Și poate din aceeași vreme să fie și *Capul de studiu* dela Pinacoteca din Iași, părând a voi să dea o imagine a lui Iisus, bucată rău vernisată, însă de o coloare fluidă și concentrată, în care se recunosc nuanțele de gris-argintiu; și desigur tot de atunci și tabloul cu totul remarcabil din col. Filip Manu, *Modelul costumat*, în care frumusețea concentrată a colorilor, consistența prețioasă a pastei, ca și subiectul însuși, amintesc pictura lui Chardin.

Câteva luni avea să dureze această pregătire a lui Andreescu, în ateliere, în muzee, în biblioteci. Entuziasmul lui, ne spune Stăncescu, alterna cu descurajarea, când

își dădea seama cât mai avea de învățat. Totuși, rezultate obținute încă dela început, îi susțin străduințele și îl fac să-și mărturisească bucuria în scrisori trimise profesorului său la București. În primăvară, își încercase în adevăr norocul la Salon și spre surprinderea lui era primit cu cele două lucrări prezentate. Erau, — după cum ne informează Stăncescu, — bucățile cu care plecase din țară, *Bâlcicul la Buzău*, și *Efectul de iarnă*, pe care le trimisese juriului foarte curând după sosirea sa la Paris ¹⁾. Era fericit, încurajat, și speranțele sale începeau să prindă putere, în ciuda temperamentului său gata oricând de șovăiri.

Dar școala adevărată a lui Andreescu avea să înceapă abia de acum, după ce atmosfera Parisului îi devenise familiară și când se hotărâște a ieși din cadrul prea restrâns al atelierului. La Buzău, ochiul său se formase pentru peisaj, muzica lui interioară toată era alcătuită pentru a vibra în aer liber, iar venirea în Franța nu fusese cu alt gând decât de a descoperi în sfârșit, cu propriii săi ochi, farmecul peisajului francez făcut celebru de atâți artiști, și farmecul picturii însăși care reprezenta acest peisaj și care pe el îl putea instrui.

Fontainebleau era aproape, cu pădurea transparentă și argintată de estompa unei atmosfere veșnic vaporoză, cu Barbizonul celebru, la care visase încă din anii de școală dela București. Prezența lui Grigorescu nu putea să fie

¹⁾ Catalogul Salonului din acest an (Ministère de l'Instruction publique et des Beaux-arts, *Le Salon. Explication des ouvrages de peinture, sculpture (etc.) des artistes vivants, exposés au palais des Champs-Élysées, le 12 mai 1879*), da aceste indicațiuni:

Andreescu (Jean), né à Bucharest, élève de l'École des Beaux-Arts de Bucharest, — Rue Saint Sulpice, 13.

no. 45 — Le commencement du Printemps,

no. 46 — Foire en Roumanie.

Prima bucată, fostă în col. Maimarol, e azi proprietatea av. N. Negri. A doua bucată se găsea, după indicația lui Stăncescu, în col. M. Porumbaru.

decât un îndemn mai mult. Andreescu se strămută astfel la Barbizon, unde pictorii erau la ei acasă, ca într'o pădure fermecată, țesută în curcubee, în năluciri de lumini printre frunzișuri și în pulberi albăstrui de ceață.

Incepe a lucra cu o pasiune și cu un sentiment de plenitudine a forțelor sale, pe care niciodată nu le cunoscuse. Paleta întregă i se transformă, se îmbogățește, nu în întindere, ci în concentrarea asupra câtorva sobre tonuri de verde, de gris, de albăstrui, găsind o infinitate de nuanțe pentru a da realitatea coloristică a formelor și pentru a le învălui într'o exactă și sensibilă atmosferă. Sunt colțuri de pădure, alei de fagi, luminișuri umede, peisaje cu meșteacănii și cu stânci, în care pictura în sine nu mai e o simplă încercare de a da conturile sau culoarea realității, ci toate elementele ei complexe, care îi pot defini esența prin gama întregă a simțurilor. Pasta colorată se face grasă și substanțială, se diferențiază subtil, știe să redea umiditatea, vaporozitatea, transparența, e aspră sau catifelată, e densă sau ușoară, sugerează esența lucrurilor zăgăzite, ambianța lor, oarecum gustul și valoarea lor tactilă.

Andreescu atinge dintr'odată o virtuozitate pe care niciodată nu o avusese. E, alături de Grigorescu, egalul său și poate mai adânc decât el. În bucăți cum sunt *Stâncile din Apremont* din col. Muzeului Toma Stelian ¹⁾, *Aleea de fagi*, notată de Stăncescu în col. Take Ionescu, *Peisajul*

¹⁾ Despre această bucată Stăncescu informează greșit că a fost expusă la Salonul dela Paris în 1879, după cum greșit notează că Andreescu a expus la Paris în 1878, 79 și 80. Cataloagele saloanelor din Paris nu menționează numele lui Andreescu, cum e de altfel firesc, decât în 1879, 80 și 81, pictorul plecând din țară abia în Ianuarie 1879.

Pentru tablourile expuse în 1879, (*Bâlciul la Buzău* și *Inceputul primăverii*) vezi nota dela pagina precedentă.

În 1880, catalogul Salonului dă informația următoare:

cu arbori și *Colțul de pădure* din col. Clubului Tinerimii, *Colțul de pădure* cu nuanțe albastrii (retușat?) din col. Muzeului Toma Stelian, *Pădurea desfrunzită*, cu nuanțe gris atât de prețioase, din col. Al. Rășcanu, sau în deseurile tot cu *Păduri* (unul din ele datat din 1880), din col. N. C. Nica, Andreescu e un vrednic discipul, unul dintre cei mai buni discipuli ai școalei dela Barbizon.

În tablouri mai vechi, cum sunt *Stejarul*, *Interiorul de pădure* din col. Băncii Naționale sau *Colțul de pădure* cu un tăietor de lemne, din col. Muzeului Toma Stelian, artistul putea părea un elev încă nu deplin format al lui Théodore Rousseau. Ochiul pictorului căuta mai de grabă osatura formelor decât atmosfera și nuanța intimă a unui peisaj. Îl interesa silueta oarecum fiziologică a unui copac, ținea să-l portretizeze, cu trunchiul său puternic, cu învelișul dur și crăpat al scoarței, cu nodurile și rădăcinile vâjnoase. Îl preocupa mai puțin culoarea, care se diferenția greu și nu izbutea a da efectele multiple de lumină și atâtea detalii curioase ce se întretes sub frunzișul mobil al unei păduri.

Dar iată noile lui peisaje, în care urma lui Courbet se simte și în care Daubigny și Diaz par a fi pus penelul lor, mult mai subtil și mai nuanțat. Atmosfera începe să vibreze în lumina filtrată a desigurilor sau sub crâmpoale

* Andreescu (Jean), né à Bucharest, élève de l'École des Beaux-Arts de Bucharest. Barbizon (Seine et Marne).

no. 52 — *Le bois de hêtres*. H. 1,00 m. — L. 1,50 m.

no. 53 — *La grande route*. H. 0,95 m. — L. 1,45 m.

Primul tablou indicat în catalog e *Aleea de fagi*, menționată de Stănescu în col. Take Ionescu. Al doilea, e *Peisagiul cu drum* dela Muzeul Kalinderu.

În 1881, catalogul Salonului dă despre Andreescu aceleași informații ca și cataloagele anterioare. Adresa e din nou, rue Saint Sulpice, 13, ca în 1879. Artistul nu mai expune decât o singură bucată: no. 26 *Barbizon pendant la neige*, azi în col. K. Zambaccian.

de cer de un albastru intens, uneori încărcat de nori; un gris argintat se difuzează imperceptibil în aerul dens, care poartă încă răcoarea ploii sau a orelor de dimineață; un vag reflex albastrui în atmosferă, ca o nuanță a propriei retine a artistului; și mestecăniul lui Diaz, supli și înalți, apărând în atâtea din aceste tablouri. Până și în bucăți cu alte motive, cum e *Amurgul de toamnă*, surprinzător de stins și de lipsit de relief, din col. Paul Petrinii, datat din 1880, aceleași influențe pot fi ușor întrezărite, cu sugestii mai ales din Harpignies, înăbușite însă în coloritul tern care reamintește unele din picturile lui Andreescu dela Buzău.

Pictura lui Andreescu intra oarecum într'o fază decisivă, care era nu numai a artei franceze, ci a întregului peisagism european format la Fontainebleau și își poate găsi comparații sugestive în arta unor contemporani ca olandezii Maris și Mauve sau ca pictorii maghiari Pettenkofen ori Ladislav de Pal. Tema interiorurilor de pădure, cu variațiile ei nesfârșite, și cu atmosfera argintat-albăstruie atât de caracteristică, revine mai cu seamă sub penelul său, din ce în ce mai abil în redarea de nuanțe. Era tema picturală cea mai bogată, care crease școala întreagă a acestor mari poeți ai peisajului și care avea să inspire câteva din cele mai robuste pânze ale artistului nostru.

Dar Andreescu nu se va opri în studiile sale de natură la această singură temă. Artă lui se face din ce în ce mai complexă, își precizează problemele și își găsește elemente de expresie concentrate și personale.

Uneori artistul încearcă o conciliere între preocupările lui de peisagist, atât de precumpănitoare, și dorința care îl ispita de a da totuși realitate și figurii omenești în pânzele sale. Nudul lipsește aproape cu totul din pictura lui. În rarele încercări, datând din vremea când lucra la Paris — am citat una în col. Sp. Haret și alta în col. dr.

Severeanu, — problema părea încă atât de dificilă pentru ochiul său puțin experimentat încât nici nu ne-am putea aștepta să-l regăsim atacând acest gen.

Și totuși iată o remarcabilă bucată, pe care gama de colori cu ușoarele nuanțe albastrii, sentimentul viguros în care e zăgrăvită, amplexarea viziunii, o așează neîndoelnic printre operele din această vreme: *Nudul culcat* dela Pinacoteca Statului.

Un puternic trup de femee, modelat cu o știință imperfectă dar cu o forță plastică și cu un sentiment naturalist demne de temperamentul unui Flamand, se detașează în ample linii ondulate, melodiind parcă respirația adâncă a făpturii omenești reprezentată. Imprejur, decorul întunecat al pădurii, cu depărtări albastre prin deschideri de frunziș, ca în tablourile lui Corot, cu ușoare reflexe de umiditate și cu patul moale al ierbii, în care se imprimă trupul greu. E o senzație de voluptate liniștită și intensă, de desăvârșită abandonare, pe care o citești în calma destindere a liniilor și în înfiorarea trandafirie a epidermei. Andreescu încerca o temă de efect pictural și poetic care, în forme clasice, înflorise în pânzele lui Giorgione, dar rareori fusese reluată de un modern cu atâta franchețe de sentiment: Candidul sensualism pe care îl sugerează imaginea unui trup gol în contact cu nuditatea fragedă a unui culcuș de ierburi. Manet atinsese mai înainte o temă asemănătoare în tabloul care făcuse atâta vâlvă, *Le déjeuner sur l'herbe* (1863), dar cu un picant accent monden de care e departe Andreescu. Pictorul nostru rămânea la simplitatea de sentiment și la acel franc naturalism pe care le găsim invariabil de-a-lungul întregii sale opere.

Nudul culcat e o lucrare singulară însă în pictura sa, reflectând o preocupare în care Andreescu n'avea să stăruiască. Peisajul îl absorbea din ce în ce, cu varietatea

de aspecte și cu resursele picturale inepuizabile pe care i le oferea Ile-de-France. O serie întreagă de tablouri, cele mai multe de dimensiuni mici și înfățișând poate studii pentru lucrări plănuite, de mai multă importanță, ne arată priveliști de câmpuri, cu lanuri verzi sau galbene, stropite de maci, cu grupuri de arbori ritmând orizontul, cu drumuri de țară pierzându-se în depărtare și cu rare figuri însuflețind câteodată priveliștile monotone și egale. Uneori, ca în *Peisajul* de dimensiuni mari din Muzeul Kalinderu, — singurul cu asemenea proporții — atmosfera generală e destul de stinsă, colorile fără calitate deosebită iar pasta densă prea puțin diferențiată. Lucrarea e totuși de un efect pictural foarte unitar și de o compoziție în care simplitatea liniilor își sporește efectul prin amploare și prin echilibru. În alte bucăți, de o atmosferă mult mai vibrantă, cum e *Peisajul* din col. Zambaccian, pasta se face de-a-dreptul zgrunțuroasă, aglomerându-se pe pânză ca un modelaj plastic. În cele mai multe însă, — și voiu cita *Peisajele cu câmpuri* din col. Muzeului Toma Stelian, Muzeului Simu (cel mai bun), G. Bădescu, Maria Yarka (trei bucăți), N. C. Nica, Al. Rășcanu, ș. a., colorile înviază inundate de lumină, împrumută străluciri necunoscute în lucrările mai vechi ale lui Andreescu, realizând oarecum un contrast însoțit al priveliștilor lui mohorâte de altă dată sau al pădurilor albastrui pe care le cunoaștem. Sunt studii de lumină crudă, de soare sau de atmosferă încărcată de ploaie, în care cerurile plastic zugrăvite și de splendidă culoare constituie oarecum motivul muzical al inspirației, determinând variația de atmosferă și melodia acestor colori, în care ceva din preocupările impresioniste începe parcă a se ivi.

Dar peisajele lui Andreescu din această vreme variază și cu alte teme. Câteva priveliști cu case, colțuri de fermă

sau aspecte de faubourguri, ne dau imaginea unei picturi mai puțin luminoase, dar bogată în nuanțe și uneori în efecte de o mare finețe. *Un colț de fermă* din col. Sp. Haret, de pildă, sau o *Priveliște cu case* din col. Băncii Naționale, sau o altă *Fermă*, în col. N. Th. Ștefănescu, sunt zugrăvite cu un penel mai puțin precis, în tonuri mai închise, în care verdele, griul și brunul întunecat se împerechează în raporturi sobre și întrucâtva înăbușite. Dar iată un *Peisaju la marginea unui lac*, din col. dr. Dona sau *Peisajul cu case*, și mai remarcabil, din col. Clubului Tinerimii, datat din 1880, în care atmosfera vapoasă, nuanțarea plină de discreție a efectelor coloristice, finețea execuției, ne arată toată virtuozitatea artistului, capabilă de a-și găsi expresii concentrate sau subtile, după modularea însăși a imaginii pe care o urmărește.

Din același an, 1880, e datat și peisajul *La arat*, din col. Ionescu-Quintus, bucată robustă, plină de savoare realistă, nu străină de sigur de sugestia tablourilor lui Millet. Albastrul clar al bluzei muncitorului și albul pus alături, pe câmpul brun închis, sunt de un efect care solicită privirea cu o intensitate calmă și plăcută pe care o păstrezi în memorie. Iar preferința pentru pata albastră conturată pe fondul unei colorii în acord, o vom găsi și în tabloul, datând probabil din același an, *Peisajul cu femei cosând*, din col. Periețeanu. De rândul acesta albastrul se proiectează pe verde, adăugându-și complimentar alb și negru. Peisajul e mai puțin îngrijit, desenul chiar destul de aproximativ, dar efectul coloristic demn de reținut și indicând o preocupare esențială care nu mai e propriu zis peisagism.

Trecuseră de altfel aproape doi ani de când Andreescu se găsea în Franța și pictura lui evolua sensibil către un colorism din ce în ce mai aproape de sensul modern al

picturii atunci contemporane. Dela Fontainebleau el trimitea la Salonul dela Paris bucăți ca *Aleea de fagi*, în care naturalismul puțin cam întârziat al Barbizonului era încă atât de credincios înfățișat. Dar tot acolo el picta și bucăți de alt gen, naturi moarte, flori, studii variate, în care penelul său se adâncea în voluptăți noi de culoare și în exprimarea unei sensibilități din ce în ce mai rafinate.

Un presentiment îngrijorat se adăuga poate, mărinde această sensibilitate cu înfiorări până atunci necunoscute. Sănătatea lui era atinsă grav încă de pe la sfârșitul lui 1879, când, în urma unei răceli la Fontainebleau, simțise cele dintâi simptome ale ftiziei. Descurajarea începea să-l cuprindă cu neliniști și îngândurări funebre. Subsidiile se împutinau, iar la un moment chiar încetară cu totul. Andreescu se văzu nevoit a se întoarce în țară. Era probabil către sfârșitul verii sau în toamna lui 1880, de când e datat tabloul atât de emotiv conceput și atât de cald zugrăvit, *Cumpăna satului*, din col. dr. Dinu Brătianu. În viziunea aurie, de un aur atât de trist și de pustiu al priveliștii de țară pe care o zugrăvea, era toată dezolarea nostalgică pe care artistul o regăsea în ținuturile lui familiare și o simțea în propriul său suflet bântuit de presimțiri.

Din aceeași vreme sunt probabil și alte două lucrări, cu totul remarcabile, care înfățișează subiecte românești: *Drumul de țară* din col. N. Tabacovici și *Grupul de copaci* din col. Al. Rășcanu. Cea dintâi e o reluare, cu puține modificări, a unei lucrări mai vechi: bucata cu același subiect din col. Ionescu-Quintus, zugrăvită de artist încă pe vremea când se găsea la Buzău. E singurul caz când îl vedem pe Andreescu întorcându-se la o temă pe care o mai tratase. Era poate pentru a satisface o cerere anume, sau — tot atât de probabil — pentru a-și da de lucru într-o vreme când sănătatea nu-i mai îngăduia ușor să

pornească în căutarea altor subiecte. Câtă deosebire însă între pictura opacă și de o factură atât de aspră, zugrăvită la Buzău, și bucata plină de atmosferă și de o gravă rezonanță, pe care, cu un penel mult mai suplu și mai experimentat, izbutea să o realizeze acum! Un sentiment de tristețe sfâșietoare umple această tragică priveliște, în care drumul plin de praf duce nesfârșit către o zare pustie, sub un cer ca de plumb. O casă stă la marginea drumului, dar nicio ființă, nicio urmă omenească în preajma ei. Puținele note mai vii pe care artistul le pusese în prima versiune a tabloului — un puț cu cumpănă la marginea drumului, câteva păsări în preajma curții, un plop profilându-se în zare, — au dispărut acum, pentru a da și mai multă dezolare viziunii. Priveliștea e cu desăvârșire nudă și cenușie, ca o stranie vedenie învăluită în umbre sure și încercuită de un orizont fără speranțe.

Mult mai senin și mai luminos e *Grupul de copaci* din col. Rășcanu, în care penelul artistului pare a fi căutat anume un contrast al colorilor sumbre și înăbușite întrebuițate până atunci. Imaginea însăși, atât de larg pusă în cadru, e aerisită și înaltă. Ea se desfășoară în planuri clare și succesive, în care lumina progresează viu ca într'un arpegiu colorat. O fâșie de câmp, pe care o ține liziera unui sat, formează planul de jos, consistent zugrăvit în pasta unui verde închis. Apoi fâșia munților urmează, pictată ușor în nuanțele unui albastru străveziu, și cerul, puțin înorat, difuzând o lumină dulce care învalue priveliștea. Copacii goi și înalți pun o notă de inevitabilă melancolie; dar dincolo de ei, prin urzeala rară a crengilor, privirea alunecă pe linia ondulată blând a unui orizont plin de lumină, care se întâlnește rar în pictura lui Andreescu.

Cu asemenea alternări de dispoziție, cu o șovăială explicabilă, în care sufletul său se sbătea între speranțe și

îngrijorări, Andreescu rămâne în țară numai câteva luni, până a-și procura mijloace noi de existență. Câteva tablouri vândute îi îngăduiau a se întoarce iar în Franța unde în cursul aceluiaș an, poate ceva mai întremat, îl regăsim reluându-și lucrul, cu pasiunea și cu voința de studiu care îl însufletiseră doi ani mai înainte.

Vremea maturității și a liberei creații sosise în sfârșit pentru acest om care nu împlinise încă treizeci de ani. Nu era prea de vreme și nici prea departe de sfârșitul care se lăsa întrezărit. Și vom vedea în tablourile care urmează sentimentul adâncit și uneori neașteptat de modern care însufletește ultimele sale opere, în acești ani, cei mai puțin fericiți dar și mai fecunzi din toată existența sa.

VI

Tablourile care poartă data 1881 și cele ce se pot încă data din acest an pe baza caracterelor stilistice, sunt cele mai de seamă din toată opera lui Andreescu. O sensibilitate nuanțată până la fineți impresioniste de culoare, o expresivitate caldă, plină de atmosferă poetică și de un accent personal în felul de a vedea lucrurile și de a alege colorile, disting aceste picturi de tot ceea ce artistul zugrăvise până atunci și ne dau măsura adevărată a talentului său ajuns la maturitate. O libertate de penel pe care nu o cunoscuse mai înainte, o grație ușoară în cea mai mică atingere a colorilor pe pânză, un sentiment aproape muzical în inventarea motivelor și în întrețeserea savantă a colorilor, înlătură orice urmă a acelei durtăți de expresie, dusă până la constrângere, pe care o întâlnim de

atâtea ori în pânzele mai vechi ale lui Andreescu. La Fontainebleau chiar, cu doi ani mai înainte, în bucăți în adevăr bune cum sunt *Stâncile dela Apremont* sau *Peisajul* gris-argintiu din col. Clubului Tinerimii, calități mari de culoare și de atmosferă se făceau simțite, dar picturile desăvârșit sobre și reținute ca expresie, nu depășau cu nimic formula obișnuită a școalei dela Barbizon și arătau grija încă temătoare a artistului de a evita libertăți pentru care nu se simțea în deajuns de pregătit.

Dar iată, la doi ani distanță după *Stâncile dela Apremont*, un motiv aproape identic revenind sub penelul său, în *Peisajul cu stânci și mesteacâni* din col. Al. Rășcanu. Andreescu nu mai e, aproape, de recunoscut. Siluete înalte de copaci se ridică și aici din mijlocul priveliștii pietroase îmbrăcată în mușchiu și în vegetații neorânduite de hățșuri. Aceleași forme se profilează sub același cer, privite de același ochiu. Dar lumea aceasta a viziunilor de lumină și culoare e o minune care se formează, nu în țesutul însuși al priveliștilor reale, ci în transparentele misterioase ale ochiului, care, într'o mie de feluri dispuse, dizolvă materialitatea lucrurilor și o pătrunde de lumini venite din lăuntru. *Peisagiul* din col. Rășcanu freamătă de asemenea imaterialitate. Sub cerul albastru deschis, inundat de lumină, copacii albi se desfac din propria lor ființă anatomică, sunt albe existențe aeriene înveșmântate în frunzișuri diafane, priveliștea întreagă închegându-se din colori falfâitoare, în care ochiul proiecta parcă ardente și fluide lumini. Nuanțe variate de brun roșcat, de gris, de verde care merge dela tonul cel mai palid până la cel mai întunecat, de alb, de cenușiu sau de gălbui, se amestecă în primul plan, degajând o imagine însoțită și strălucitoare. E ca o transfigurare prin lumină și prin vibrație imperceptibilă, a acelei condensate viziuni gris-albăstrui pe care

doi ani înainte o întâlnim în toate peisajele lui. Andreescu ceda impresionismului, pentru care paleta sa avea acum subtilități destule, și încerca expresii capabile de a-i înnoi cu totul arta picturală.

Peisajul amintit nu e singurul în această categorie, căci în aceeași colecție întâlnim încă un tablou, un mic *Interior de pădure* cu copaci desfrunziți și cu siluete ome-nești, datat din 1881 și atât de apropiat prin calitatea colorilor de bucata precedentă încât ne-a înlesnit și datarea sigură a celei dintâi.

Dar arta lui Andreescu e din ce în ce mai suplă și mai variată în mijloace. Ochiul pictorului știe a distinge caracterul unei priveliști, a-i analiza oarecum țesutul intim, a-i degaja colorile din propria lor textură materială și a le recompune în sinteze noi care sunt tot atâtea expresii subiective ale temperamentului său. Uneori viziunea artistului învăluie mătășos o priveliște întreagă, alunecând ca într'un fel de visare asupra ei și împrumutându-i un ton dulce și cald, în care armonia de culori se înmoaie în lirism poetic și în muzicalitate. Iată *Peisajul de toamnă* dela Muzeul Simu, cu siluetele patetice de sălcii întinzând brațe ciunte la marginea unei bălți. Un cer gris-albastrui cu vagi nuanțe trandafirii își filtrează lumina perlată peste moliciunea priveliștii. Reflexe grele cad în apele moarte, în vreme ce la orizont copaci livizi se șterg pe cer asemeni unui fum. E ca o nostalgie somnolentă de singurătate, de amurg, de oboesală, plutind melodios peste zări îndepărtate și fluide în care artistul își întipărea propriul său peisaj sufletesc. Alte ori, în viziuni tot atât de subiective, cum e *Peisajul brun* cu meșteacăni subțiri din col. Clubului Tinerimii, priveliștea se îmbracă parcă în aur sau se rumenește în calde tonuri roșcate, exprimând voluptăți de culoare înflăcărată, care

nu mai sunt ale unui pictor naturalist. Artistul își creează imagini puternice ale naturii, în care colorile se adâncesc, se topesc între ele asemenea unor smâlțuri fierbinți și se încheagă în armonii bogate, în care e sinteza unei mari sensibilități.

Dar iată triumful însuși al acestei sensibilități, într'o pictură pe care Andreescu singur n'avea să și-o întreacă: *Iarna la Barbizon* din col. Zambaccian, datată din acest an, 1881. Niciodată tonul prețios de alb-gris, atât de des încercat în pictura impresionistă, n'a fost folosit cu mai multă finețe și cu un simț mai exact al valorilor decât în acest tablou irizat de o mie de nuanțe prinse în lumina pulverizată a iernii. Penelul pictorului părea a se înmuia, nu în colorile obișnuite, ci în nu știu ce filtrări subtile de tonuri albe, argintii, viorii, ocru, roz, verzui, pentru a da inefabilul țesut de linii și de forme în transparența ușor învăluită a atmosferei. Andreescu era de rândul acesta de-a-dreptul un impresionist de calitatea unui Pissaro sau a unui Sisley. Avea și intuiția nuanțelor și tehnica imponderabilă a celui dintâi, și sentimentul de lumină exact și fin din peisajele de iarnă ale celuiilalt.

Dela Théodore Rousseau și Daubigny la Pissaro și Sisley era de altfel drumul cel mai drept și mai normal. Pissaro însuși trecuse aproape prin aceleași etape ca și Andreescu pentru a ajunge la impresionismul său. Pornise tot din preajma Barbizonului, credincios lui Corot și Daubigny, urmase câtva timp exemplul realismului lui Millet, transformând abia încet pictura sa în acea imagine vibrantă, învăluită de lumină blondă, pe care i-o cunoaștem în epoca de care e vorba. Andreescu, mai tânăr cu 20 de ani, putea găsi în tablourile lui Pissaro din această vreme aproape toate temele pe care el însuși era înclinat a le urmări: Peisajul cu nuanțe poetice, însuflețit uneori de

siluetă omenească și scăldat în variații de atmosferă, privești de câmp cu lanuri stropite de flori, livezi înflorite sub cer de primăvară, toamne somnolente și patetice, privești de iarnă, toate exprimate cu acea atingere de penel când ușoară când învăluită până la opacitate și cu o vibrație de sentiment care arătau neîndoelnic temperamente înrudite. Sisley era poate mai subtil în distilările lui de culori, care aminteau viziunea unui Claude Monet, dar nimeni nu i-ar fi putut da lui Andreescu o mai justă emoție de lumină și o mai precisă notație coloristică a unui peisaj îmbrăcat în zăpadă decât acest fermecător interpret al iernii franceze.

Sub asemenea sugestii sunt zugrăvite poate și cele două bucăți din col. Muzeului Toma Stelian, *Femeea culcată în iarbă* și *Pomii înfloriți*, lucrate în primăvară lui 1881 (cea dintâi, datată). Era un singur efect coloristic pe care artistul îl încerca în amândouă aceste bucăți și pe care nu îl întâlnim în pânzele lui anterioare: Combinația de roz, verde și albastru, în lumină transparentă de plin aer. Andreescu își adăuga astfel paletii sale efecte inedite care aminteau — în imaginea delicată a *Pomilor înfloriți* — poate tot pe Pissaro, din pânze luminoase cu livezi sub soare și cu albastre clare ceruri de primăvară.

Preocuparea pur coloristică era de acum în fondul picturii sale, capabilă de notațiile cele mai subtile și de armoniile cele mai ample. Ochiul său desmierda cu aceeași plăcere și cu aceeași personală forță de creație vizuală un peisaj ca și o natură moartă, arpeggiind game și acorduri coloristice care impresionează prin profunzime și virtuozitate. Ași putea cita cel puțin două bucăți de natură moartă, de o asemenea muzicală interpretare a culorilor, datând fără îndoială din acest an al creațiilor sale celor mai înalte: *Găinile* din col. Muzeului Simu și

Vânatul dela Pinacoteca Statului. Sunt amândouă variații complexe și subtil nuanțate pe teme coloristice din cele mai gingașe, care exprimă aproape tonalități emoționale. Cea dintâi e o armonie în gris-brun stropită de colori vii, ce se juxtapun cu ingeniozitate; cealaltă, o modulare rară de gris-albăstrui, în care moliciunea formelor și delicatețea pastei rămân aproape neîntrecute chiar de penelul lui Andreescu. O a treia bucată în același gen, *Rațele* din col. Al. Rășcanu, confirmă aceeași preocupare pentru colorarea rară și pentru nuanțele prețioase și exacte. Pictorul se întorcea poate la înclinațiile care îl făcuseră altădată familiar cu Flamanzii și Olandezii. Dar cu ce subtilitate de meșteșug acum, și cu ce intuiție a intimității materiei, care îți sugerează comparații cu maeștrii de odinioară dela Delft! Andreescu se găsea astfel în cea mai justă notă a temperamentului său și în apogeul forțelor sale artistice. Cele câteva bucăți realizate în acest an vor rămâne neîntrecute chiar pentru el până la sfârșitul carierii sale.

VII

În primăvara lui 1881 Andreescu se întorcea din nou în România, de rândul acesta pentru a rămâne definitiv. Boala lui se agravase în chip alarmant, iar resursele materiale nu îi mai îngăduiau să se susțină în străinătate.

Se stabilește în București, ajutat de cei câțiva prieteni și protectori, pe care îi avea. Cu sprijinul lor, izbuște să deschidă, curând după întoarcere, o expoziție a tuturor operelor sale, într'o încăpere din curtea Bisericii Stavropoleos, pe care ministrul de atunci V. Conta o construisese anume pentru expoziții de artă. (Stăncescu ne

informează că acolo au expus toți artiștii timp de vreo cinci ani). A fost un mare succes pentru Andreescu și o alinare în restriștea în care se găsea. Protecția d-rului Davilla, mai cu seamă, face să i se vândă o parte din tablouri. Andreescu are astfel mijloacele de a-și prelungi câtva timp existența precară și de a continua să lucreze.

Se apucă, în adevăr, din nou de lucru, cu o hărnicie care părea a voi să suplinească răgazul refuzat de destin. Și în vremea care urmează, peste treizeci de tablouri se adaugă la opera realizată până atunci. Unele din ele sunt datate chiar de artist, 1881 sau 1882, altele sunt menționate de Stăncescu sau se pot identifica prin asociere cu cele datate. Sunt lucrări în care șovăelile unei vieți epuizate încep să apară. Mâna ostenită a pictorului mai izbutește să realizeze câteva bucăți de adâncime de sentiment sau de finețe de expresie, dar puterea lui de exprimare apare alteori diminuată și tablourile ies de-a-dreptul slabe.

Printre operele cele mai de preț din această vreme trebuiesc notate mai cu seamă florile numeroase, pe care le zugrăvește cu o adevărată pasiune. Erau subiecte pentru care Andreescu nu arăta întâia dată înclinație. La Buzău, la Fontainebleau, el se aplicase deseori a reda concentrat și simplu frumusețea lor discretă și plină de nuanțe. Nici odată însă cu această stăruință și cu o rezonanță coloristică atât de mare ca în bucățile din acest ultim an. Fără voie, ne gândim la pasiunea plină de desnădejdi a lui Luchian din anii săi de suferință, când florile, unice modele răbdătoare, îi rămăseseră singura lui voluptate picturală. Luchian se adâncea în contemplarea lor, cu o aprigă energie care exploda în armonii strălucitoare și făcea colorile adeseori incandescente. Andreescu le privește cu un ochiu mult mai potolit și le învâluie într'o

atmosferă aromitoare. Coloarea florilor sale e concentrată și e caldă, dar tonul e înăbușit, iar moliciunea catifelată a formelor exprimă nesfârșite morbideți interioare. Erau parcă, nu atât motive picturale, cât motive de înduioșată reverie și de desmierdare delicioasă a atâtor frăgezimi în clipa de a se ofili.

Iată *Garoafele în pahar* din col. A. Blank, de un roșu atât de grav pe fondul oliv închis și cu nuanțele ușoare de gris-albăstrui; iată *Garofița* din col. Yarka, în același gen ca și bucata precedentă; *Paharul cu flori albastre și albe* din col. Lazăr Munteanu, pe un fond negru care ne face să ne gândim încăodată la Olandezi; sau *Ghiveciul cu trandafiri* din col. Șerban Ghica, datat din 1881, ca și *Ghiveciul cu flori*, din col. A. Rășcanu, datat din 1882, și unul și altul împerechiând calități deosebite de culoare cu ciudate neglijențe ale formei; dar iată mai cu seamă adevărate bucăți de forță, cum sunt *Paharul cu trandafiri și micșunele* din col. Clubului Tinerimii, datat din 1881, cu armonia de roșu-alb pe fondul oliv albăstrui și cu reflexele de gris transparent ale vasului, sugerându-ne comparații cu viziunea de culoare a d-lui Petrașcu; sau în sfârșit *Trandafirii roșii, grenat și galben* din col. Muzeului Toma Stelian, ori *Trandafirii rașii și albi* din col. Clubului Tinerimii, zugrăviți în 1882. Bucățile din urmă mai cu seamă, sunt de o moliciune de expresie, de un tușeu atât de catifelat, de o intensitate a colorilor atât de gravă, încât nu le găsim precedent în propria pictură a lui Andreescu. Artistul uita, în ele, subtilitățile impresioniste la care fusese atât de sensibil câteva luni mai înainte. Părea, zugrăvind-le, a se adânci într'un fel de voluptate directă a materiei, care îi putea satisface și viziunea și senzațiile tactile ale ființei sale cufundată acum în nelămurite și irezistibile langori.

Din aceeași vreme sunt poate și unele bucăți cu figuri, mai sigur zugrăvite decât încercările de altădată și de un colorit mai nuanțat și mai bogat, în care regăsim gama colorilor lui din urmă. În tabloul cu un *Cap de fată* din col. Paul Petrini, rozul delicat al carnației se acordă cu gris-albăstrui-alb pe fondul brun închis, amintind tablouri zugrăvite încă în Franța prin 1881. Și vom regăsi moli-ciunea de tușeu și acordul intens de culoare, roșu vișiniu-brun închis-negru, din tablourile cu flori din ultimul an, în bucata, tot din col. Petrini, *Fata cu broboada roșie*, atât de asemănătoare ca subiect cu *Țărăncuța* din col. Sp. Haret, dar atât de deosebită în colorit și în manieră picturală. O bucată excepțională însă în această serie, datată din 1881 și despre care știm că a fost pictată după expoziția din acel an, e *Profilul de fată*, aproape grigorescian, din col. Lazăr Munteanu. E printre picturile lui Andreescu de cea mai mare delicatețe și de cel mai simplu efect coloristic. Albul ușor al bluzei și tulpănelui se împerechează cu rozul candid al figurii, pe fondul brun oliv. Artistul a adăugat numai variația rară de galben transparent, în câteva peneluri marginale, care n'au alt scop decât să completeze această diafană armonie de colori. Printre picturile din urmă ale lui Andreescu, cartonul acesta de dimensiuni restrânse e ca o prețioasă mărturie a unei sensibilități inepuizabile care și în ultimele ei încercări de paletă era în stare a găsi încă expresii inedite și pline de frăgezime.

Apropierea de Grigorescu pe care ne-o sugerează această bucată, nu e poate atât de întâmplătoare cât s'ar putea crede. Căci sunt încă și alte picturi din aceeași vreme, unele datate, care ne fac să verificăm în adevăr o pronunțată undă grigoresciană, în inspirația târzie a artistului. Un *Cap de fată*, din 1882, în col. I. V. Vineș, tratat în

maniera cea mai ușoară a artistului și nuanțat în griuri al-băstrui caracteristice pentru el, e totuși atât de apropiat chipurilor grigoresciene, încât, fără semnătură, n'ar fi fost de loc greu de asociat cu operele din aceeași vreme ale artistului contemporan. Tabloul are un precedent, destul de înrudit, și ca model și ca manieră, în *Chipul de fetiță* cu tulpă galben, din col. M. S. Regelui. Dar bucata aceasta, datată din 1881, păstrează o anume concentrare a tonurilor și o înclinare către gama înăbușită a colorilor, care vorbește mai direct despre temperamentul propriu al lui Andreescu. În schimb, o altă bucată, *Florile de măceș* dela Muzeul Simu, cu petalele diafane zugrăvite în fugare lovături de penel și cu acel aer de expeditivă degajare în execuție, pe care numai Grigorescu o pune în picturile sale, ne arată de-a-dreptul sugestia artei grigoresciene, urmată de rândul acesta nu numai în interpretarea unei teme, dar și în procedeul tehnic, prea puțin familiar lui Andreescu ca să îl atribuim propriei lui invenții.

Stăncescu menționează, printre operele din urmă ale artistului nostru și două peisaje: o *Vedere lângă Predeal*, pe atunci în col. Sp. Dendrino și tabloul rămas neisprăvit, *Bucureștiul văzut noaptea*, din col. Peticari. Pe cel dintâi nu l-am putut identifica și nu știu în ce măsură aprecierea lui Stăncescu, care îl considera drept una din cele mai desăvârșite opere ale artistului, era justificată. Cel de al doilea e însă mai de grabă o încercare neizbutită de a da, într-o lucrare de dimensiuni mari, atmosfera gris-albăstruie și conturile confuze alternând cu lumini șovăitoare, ale orașului la căderea serii. Era o temă dificilă, pentru care tehnica impresionistă a lui Andreescu se arăta insuficientă. Un ochi mult mai exercitat, o viziune pregătită prin repetate analize, erau necesare pentru o asemenea diferențiere de atmosferă, în care jocul pictural era de a

surprinde freamătul abia perceptibil al unei lumini fluide și disparente. Tabloul amintește mai de grabă, prin aspectul său mat și oarecum cromolitografic, lucrarea mai veche și tot atât de puțin reușită, *Seara de toamnă la Barbizon*, din col. Paul Petrini.

Era poate și o oboseală grea care cotropea de acum puterile artistului mistuit de desnădejde și de boală. Andreescu se apropia de sfârșitul tragic pe care-l aștepta de mult. În toamna lui 1882, Vineri 22 Octomvrie, el se stingea aproape neștiut, mai înainte de a fi împlinit 32 de ani și când opera pe care o urmărise nu era decât la începuturile ei.

Un tablou rămas neisprăvit, pe care-l zugrăvise pentru mama sa, ne arată înfățișarea lui din aceste ultime zile. E *Autoportretul* dela Pinacoteca Statului: Figură îmbătrânită peste măsură și devastată de vizibila suferință; obraji scofâlciți, lăsând să se străvadă făptura scheletică; trăsături anguloase, orbite enorme. Astfel se înfățișa chipul acestui om, care, cu câțiva ani mai înainte, în *Autoportretul* dela Muzeul Toma Stelian, se reprezentase încă atât de tânăr. De sub arcadele puternice ale frunții însă, privirile obosite și dureroase exprimau toată adâncimea sufletului care-și presimțea acum sfârșitul. Viziuni îndepărtate, cu delicii pentru totdeauna pierdute, stăruiau poate în oglinzile interioare ale acestor ochi. Vieța lui Andreescu nu fusese decât un crâmpeiu abia schițat dintr'o existență plină de virtuți și de posibilități nerealizate. În clipa de a se stinge, el singur poate nu-și da seamă de ceea ce însemnase scurta lui carieră pentru arta românească. Fusese, alături de Grigorescu și de Eminescu, una din cele mai autentice și mai nobile expresii ale sensibilității românești.

VIII

Contemporanii nu l-au înțeles destul, cum poate nu e înțeles nici azi, după mai mult de cincizeci de ani dela moarte. Arta lui, ca și sufletul care o creaa, era făcută numai din nuanțe, din acea subtilă unduire de emoții, pe care ochiul superficial o descoperă greu iar gustul vulgar nu o poate prețui. Cu atât mai mult, într'o vreme în care educația artistică a publicului nostru era încă la începuturi.

Pictura românească se găsea acum cincizeci de ani împărțită între academismul cu aspirații aristocrate al lui Aman și spiritul mult mai liber și mai modern al lui Grigorescu. Era o luptă de întâietate care a durat mult și care își găsea ecoul și în opinia contemporanilor. În acest antagonism însă, deseori acerb, ce putea însemna pictura unui Andreescu, lipsită de orice element agresiv și de orice strălucire exterioară? Pictorul care își plămădea inspirația din ciudate și nostalgice reverii și își învăluia expresia, uneori atât de dură, în tristeți fără capăt, era condamnat a se mișca în umbra fastuoasă a înaintașilor săi cu autoritate.

De iubirea lui Aman, care i-a fost totuși profesor, nu s'a bucurat niciodată. Marele potentat oficial al artei n'a fost, în genere, un prieten al tineretului. Dacă Andreescu nu i-a trezit chiar ostilitatea, l-a lăsat totuși indiferent. Singur Grigorescu i-a acordat dela început o stimă care a mers crescând până la urmă. I-a fost sfătuitor, la Fontainebleau chiar prieten, și i-a fost protector în vreme de restriște. Se citează un portret al lui Andreescu, azi pierdut, zugrăvit de Grigorescu în vremea când se găseau în Franța ¹⁾

¹⁾ Tabloul a fost la Pinacoteca Statului, provenind din vânzarea operelor lui Grigorescu către Stat, mijlocită de Vlahuță. Il înfățișa pe Andreescu în pădurea dela Barbizon, îmbrăcat într'o bluză albastră, cu ghetre, pălărie mică și purtând puțină barbă. Fusese expus de Grigorescu, cu titlul « Peisagistul Andreescu ». (Comunicare făcută de d-l G. Petrașcu).

și se păstrează amintirea cuvintelor de prețuire pe care Grigorescu le rostea adeseori despre el.

Între cei doi artiști era fără îndoială o comunitate de sentiment care îi apropia firesc și îi leagă încă și azi în perspectiva artei românești. Își făcuseră educația sub aceleași sugestii și erau dominați de aceleași admirații pentru artiștii francezi dela care își învățaseră meșteșugul. Aveau ochiul îndreptat asupra acelorași frumuseți ale naturii, pe care se străduiau să le redea cu acea căldură de emoție care face din amândoi nu numai pictori dar și mari poeți ai peisajului. Erau creatori ai acestui gen în pictura noastră, care nu cunoscuse până la ei decât portretul, scenele istorice și compoziția romantică ori burgheză a lui Aman.

Grigorescu, mult mai facil în expresie decât Andreescu, și de o natură plină de exuberanță, avea să îmbrățișeze toate genurile pe care i le oferea pictura. Paleta lui, muiată în toate colorile curcubeului și scânteind de ingeniozitate și de nerăbdarea de a se exprima, era inovatoare și fremătă de inspirație în tot ceea ce artistul se încerca să realizeze. Pământul și cerul românesc nu își puteau găsi un interpret care să le dea mai mult prestigiu poetic și să le înțeleagă mai liric frumusețea. Dar sentimentul vieții, atât de fericit, de nestânjenit exprimat, trecea adeseori asupra acestor uimitoare imagini numai ca o lumină jucătoare, ca un gând melodios și fugar care aluneca la suprafață. Artistul se mulțumea cu aspectul idilic sau cu frumusețea feerică a lumii pe care o contempla, fără a răzbate dincolo de pînă-jinișul răzător al luminilor și colorilor ce-l fermecau. Viziunea lui era lipsită de umbra de melancolie sau de pesimism care adâncește inspirația și dă artei, ca și vieții, nelămurite pâlupări interioare.

Andreescu era, în această privință, temperamentul fundamental opus. Arta lui născută din dificultăți și

adâncindu-se mereu asupra propriilor ei probleme, era plină de reflexiune și incertitudini. Viziunea lui învăluită de tristețe simplifica lumea reducând-o la aspecte fără strălucire, uneori de-a-dreptul dezolate, în care ochiul, umbrît de îngândurări își căuta parcă ecouri ale lumii lui interioare. Un accent aproape dureros, pornit din propria ființă a artistului, se întipărea asupra acestor imagini, pe care pictorul le zugrăvea în nuanțele grave și înăbușite ale sufletului său. Era ca o transfigurare fără voie a realității, în care excesul unui temperament emotiv și înclinat către viziunea sumbră își căuta expresia, chiar dacă ea trebuia să ducă la interpretări monotone sau la durități de stil care lipseau pictura de elemente agreabile și o făceau puțin accesibilă.

Cu asemenea calități însă, pictura lui Andreescu nu era făcută pentru a cunoaște atunci succesul. Adâncimea viziunii lui, ca și marea conștiințiozitate artistică de care da dovadă, trebuiau să rămână în umbra operei atât de policrome și de o vervă atât de spontană a lui Grigorescu. Pictura românească înregistra prea de vreme talentul plin de fragilități și de scrupule al acestui artist, care, excesiv de modest și discret, se strecura prin viață aproape fără sentimentul propriei sale valori. Andreescu era destinat uitării, mai înainte ca pictura sa să fi putut răzbate dincolo de un cerc prea restrâns de admiratori ¹⁾. Incercările chiar, ce s'au făcut curând după moartea sa, de a i se pune opera în valoare, au rămas infructuoase. Expozițiile organizate

¹⁾ După informațiile date de Stăncescu și după indicații de cataloage, se pot cunoaște numele celor dintâi colecționari, proprietari ai tablourilor lui Andreescu: Dr. Davilla, dr. Kalinderu, arhit. Maimarol, Scarlat Jarca, C. Ștefănescu, ing. G. Cerkez, N. Cerkez, dr. Paul Petrini, Eug. Stătescu, Sp. Dendrino, Take Ionescu, I. Villacros, Procopie Dumitrescu, N. Predescu, Zădăriceanu, I. Crătunescu, I. Paraschivescu, Mincov, Pancu (Buzău), Demetriu (Buzău) ș. a.

în 1885 și 1889 ¹⁾ n'au dat loc decât la vagi ecouri, fără urmări pentru prețuirea adevărată a artistului. Opera lui trebuia să aștepte încă îndelung pentru a se întoarce în lumină. După o jumătate de veac însă ea ne apare acum cu adâncimi și cu virtuți de inspirație care o pun neîndoelnic printre cele mai de seamă creații ale geniului românesc.

¹⁾ În 1885 s'au expus 27 de pânze de Andreescu la o expoziție colectivă organizată de Intim Club. Catalogul păstrat de Academie (*Intim Club, Catalogul expoziției de pictură și sculptură, 1885* (primul an), București, 1885, pag. 12), notează următoarele bucăți: *Drumul din pădure*; *Pădure cu baltă*; *O stradă la Barbizon*; *Cap de femeie* (col. dr. Kalinderu); *Sosirea la Predeal* (Zori de zi); *Marginea satului* (Apus de soare); *După furtună*; *În pădure la Fontainebleau* (col. I. Paraschivescu); *Barbizon* (Efect de iarnă); *Vas cu trandafiri*; *Flori*; *Flori*; *Pădure în Martie* (col. Sc. Jarca); *Glastră*; *Casă țărănească*; *Apus de soare în sat* (col. N. Cerkez); *Tăetor de lemne în pădure* (col. Gr. Cerkez); *Flori*; *Studiu în pădurea dela Fontainebleau* (col. Mincov); *Pădurea de mesteacăn* (col. Take Ionescu); *Flori* (col. I. Villacros); *Seară de toamnă la Barbizon* (col. P. Petrini). Se găseau de vânzare următoarele bucăți: *Efect de iarnă la Barbizon*; *Toamna în pădure*; *Vânat*; *După coasă*; *O stradă în Barbizon*; *Studiu de costum spaniol*.

În 1889 s'au expus de asemenea tablouri de Andreescu la Salonul artiștilor în viață, cu care ocazie a apărut și articolul lui Delavrancea menționat la începutul acestui studiu.

TABELA ILUSTRĂȚIILOR

1. IARNA

Ulei pe pânză. L. $0,30 \times$ I. 0,19,
Lucrat probabil la Buzău prin 1872—73,
Provine din col. Al. Ciorăneanu,
Col. A. Blank.

2. PEPENI

Ulei pe pânză. L. $0,37 \times$ I. 0,27. Semnat și datat 1873,
Provine din col. Sc. Iarca,
Col. Maria Yarka.

3. OALĂ CU FLORI

Ulei pe pânză. L. $0,48 \times$ I. 0,64,
Lucrat probabil prin 1873—74. Se poate să fie bucata expusă
cu acest titlu în expoziția lui Andreescu din 1874. A figurat
și în expoziția din 1885,
Provine din col. Sc. Iarca,
Col. Maria Yarka.

4. PEȘTE

Ulei pe pânză. L. $0,62 \times$ I. 0,23. Semnat,
Lucrat probabil înainte de 1875,
Provine din col. V. A. Ureche,
Col. Dr. Dona.

5. TÂRG LA BUZĂU

Ulei pe pânză. L. $0,53 \times$ I. 0,30. Semnat,
Lucrat probabil înainte de 1875,
Provine din col. A. Bellu,
Muzeul Toma Stelian.

6. CASĂ DE CIURARI

Ulei pe pânză. L. $0,65 \times$ I. 0,40,
Lucrat probabil la Buzău prin 1875—76,
Muzeul Toma Stelian.

7. MARGINE DE SAT

Ulei pe pânză. L. 0,62 × I. 0,39,
Lucrat probabil la Buzău prin 1875—76,
Col. Lazăr Munteanu.

8. PEISAGIU IN AMURG

Ulei pe pânză. L. 0,66 × I. 0,37. Semnat,
Executat probabil la Buzău prin 1875—76. A figurat la Expo-
ziția dela Paris (Jeu de Paume) în 1925,
Col. G. Bădescu.

9. IARNA

Ulei pe pânză. L. 0,57 × I. 0,69. Semnat,
Lucrat la Buzău înainte de 1879. A figurat la Salonul dela Paris
din 1879, sub titlul « Le commencement du printemps »,
Provine din col. arh. Maimarol,
Col. N. Negri.

10. TÂRG LA BUZĂU

Ulei pe lemn. L. 0,30 × I. 0,16. Semnat,
Lucrat la Buzău înainte de 1879. E probabil bucata expusă la
Salonul dela Paris din 1879, sub titlul « Foire en Roumanie »,
Provine din col. Porumbaru,
Col. Clubul Tinerimii.

11. AUTOPORTRET

Ulei pe pânză. L. 0,42 × I. 0,54,
Lucrat probabil înainte de 1879,
Muzeul Toma Stelian.

12. PĂDURE DESFRUNZITĂ

Ulei pe pânză. L. 0,59 × I. 0,82,
Lucrat probabil la Buzău înainte de 1879,
Provine din col. Sc. Iarca,
Col. Maria Yarka.

13. IN PĂDURE

Ulei pe pânză. L. 0,61 × I. 0,71½,
Lucrat probabil la Buzău înainte de 1879,
Provine din col. Iarca,
Col. Băncii Naționale.

14. TĂIETOR DE LEMNE IN PĂDURE

Ulei pe pânză. L. 0,50 × I. 0,80,
Lucrat probabil la Buzău înainte de 1879. A figurat în expoziția
din 1885.
Provine din col. Gr. Cerkez,
Muzeul Toma Stelian.

15. DRUM IN PĂDURE

Ulei pe pânză. L. $0,40 \times$ I. $0,30$,
Lucrat probabil la Buzău înainte de 1879,
Provine din col. Sc. Iarca,
Col. Maria Yarka.

16. MARGINE DE PĂDURE

Ulei pe pânză. L. $0,15\frac{1}{2} \times$ I. $0,23\frac{1}{2}$. Semnat cu inițiale,
Lucrat probabil la Buzău înainte de 1879.
Col. Lazăr Munteanu.

17. STEJAR

Ulei pe pânză. L. $0,48 \times$ I. $0,69$. Semnat și purtând o dedicație
pentru N. Crețulescu,
Executat probabil la Buzău înainte de 1879,
Provine din col. V. Crețulescu,
Muzeul Toma Stelian.

18. FIGURĂ DE TÂNĂR

Ulei pe pânză. L. $0,23 \times$ I. $0,27$,
Lucrat probabil la Paris prin 1879,
Provine dela autor,
Col. Paul Petrini.

19. MODEL COSTUMAT

Ulei pe lemn. L. $0,23\frac{1}{2} \times$ I. $0,33$. Semnat,
Lucrat probabil la Paris prin 1879. A figurat la expoziția din
1885 sub titlul « Studiu de costum spaniol »,
Col. Lazăr Munteanu.

20. NUD IN ATELIER

Ulei pe pânză. L. $0,65 \times$ I. $0,80$. Semnat,
Lucrat probabil la Paris prin 1879,
Provine din col. dr. Kalinderu,
Col. dr. G. Severeanu.

21. CAP DE BĂTRÂN

Ulei pe pânză. L. $0,43\frac{1}{2} \times$ I. $1,06$. Semnat,
Lucrat probabil la Paris prin 1879—80,
Col. Băncii Naționale.

22. CAP DE STUDIU

Ulei pe lemn. L. $0,24 \times$ I. $0,35$. Semnat,
Lucrat probabil la Paris prin 1879—80,
Pinacoteca din Iași.

23. MODEL COSTUMAT

Ulei pe pânză. L. $0,52 \times$ I. $0,64$,
Lucrat probabil la Paris prin 1879—80,
Provine din familia autorului,
Col. Filip Manu.

24. STÂNCILE DELA APREMONT

Ulei pe pânză. L. 0,65 × I. 0,80,
Lucrat prin 1879—80. Expus la Salonul dela Paris din 1880, și
la expoziția de la Bruxelles din 1935.
Provine din col. Procopie Dumitrescu,
Muzeul Toma Stelian.

25. PEISAGIU DE PĂDURE

Ulei pe pânză. L. 0,50 × I. 0,60. Semnat,
Lucrat prin 1879—80 la Barbizon. A figurat la expoziția dela
Paris (Jeu de Paume) din 1925,
Col. Clubul Tinerimii.

26. INTERIOR DE PĂDURE

Ulei pe pânză. L. 0,64 × I. 0,53,
Lucrat probabil la Fontainebleau prin 1879—80. A figurat la
expoziția dela Paris (Jeu de Paume) din 1925,
Provine din col. I. Crătunescu,
Muzeul Toma Stelian.

27. PEISAGIU DE CÂMP

Ulei pe pânză. L. 0,20 × I. 0,34,
Lucrat probabil în Franța prin 1879—80,
Provine din col. Iarca,
Col. K. Zambaccian.

28. ARĂTURĂ

Ulei pe pânză. L. 0,32 × I. 0,22,
Lucrat probabil în Franța prin 1879—80,
Provine din col. A. Bellu,
Muzeul Toma Stelian.

29. COLȚ DE FERMĂ

Ulei pe lemn. L. 0,17½ × I. 0,27½.
Lucrat probabil la Barbizon prin 1879—80,
Provine dela autor,
Col. Sp. Haret.

30. PEISAGIU CU CASE

Ulei pe carton. L. 0,26½ × I. 0,17½. Semnat,
Lucrat în Franța, probabil prin 1879—80,
Col. Băncii Naționale.

31. DRUMUL MARE

Ulei pe pânză. L. 1,43 × I. 0,96,
Lucrat în Franța prin 1880. A fost expus de Andreescu la Sa-
lonul dela Paris din 1880, sub titlul « La grande route ». A fi-
gurat la expozițiile dela Haga, Amsterdam și Bruxelles, în 1930,
Provine din col. dr. Kalinderu,
Muzeul Kalinderu.

32. DRUM DE ȚARĂ ÎN FRANȚA

Ulei pe pânză. L. 0,47 × I. 0,20. Semnat și purtând o dedicație în franțuzește,
Lucrat probabil prin 1880,
Muzeul Simu.

33. LA ARAT

Ulei pe pânză. L. 0,75 × I. 0,65. Semnat și datat 1880,
Lucrat în Franța, probabil în primăvara anului indicat,
Col. Ionescu-Quintus.

34. PEISAGIU CU CASE

Ulei pe pânză. L. 0,45 × I. 0,18. Semnat și datat 1880,
Lucrat în Franța,
Col. Clubul Tinerimii.

35. PEISAGIU LA MARGINEA UNUI LAC

Ulei pe lemn. L. 0,50 × I. 0,37. Semnat,
Lucrat în Franța, probabil prin 1880,
Provine din col. dr. G. Severeanu,
Col. Dr. Dona.

36. PEISAGIU

Ulei pe pânză. L. 0,52 × I. 0,35,
Lucrat probabil în Franța prin 1880,
Col. G. Bădescu.

37. DUPĂ PLOAIE

Ulei pe lemn. L. 0,27 × I. 0,17½. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1880,
Col. dr. G. Severeanu.

38. CUMPĂNĂ SATULUI

Ulei pe pânză. L. 0,61 × I. 0,57. Semnat și datat 1880,
Lucrat probabil în vara celui an, petrecută de artist în țară.
Tabloul a figurat la expoziția dela Paris (Jeu de Paume)
din 1925.
Col. dr. Dinu Brătianu.

39. DRUM DE ȚARĂ

Ulei pe pânză. L. 0,94 × I. 0,60,
Lucrat probabil în țară, în vara sau toamna lui 1880,
Col. N. Tabacovici.

40. GRUP DE COPACI

Ulei pe pânză. L. 0,71 × I. 0,41. Semnat,
Lucrat în țară, poate în toamna lui 1880,
Provine din col. Em. Cerkez,
Col. Al. Rășcanu.

41. PĂDURE DESFRUNZITĂ

Ulei pe pânză. L. $0,81 \times$ I. 0,65. Semnat,
Lucrat poate prin 1880,
Provine din col. I. N. Tomescu, unde a intrat direct dela autor,
Col. Al. Rășcanu.

42. SEARĂ DE TOAMNĂ LA BARBIZON

Ulei pe pânză. L. $1,50 \times$ I. 0,98. Semnat și datat 1880,
A figurat la expoziția din 1885,
Provine dela autor,
Col. Paul Petrini.

43. PEISAGIU CU FEMEI COSÂND

Ulei pe lemn. L. 0,35 — I. 0,26. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1880—81,
Col. Gr. Periețeanu.

44. NUD IN AER LIBER

Ulei pe pânză. L. $0,80 \times$ I. 0,59,
Lucrat în Franța prin 1880—81. A figurat la expoziția dela Barcelona în 1929 și la Haga, Amsterdam și Bruxelles în 1930,
Pinacoteca din București.

45. INTERIOR DE PĂDURE

Ulei pe lemn L. $0,18\frac{1}{2} \times$ I. 0,24. Semnat și datat 1881,
Lucrat în Franța,
Provine din col. I. N. Tomescu, unde a intrat direct dela autor,
Col. Al. Rășcanu.

46. PEISAGIU CU MESTEACĂNI ȘI CU STÂNCI

Ulei pe pânză. L. $0,47 \times$ I. 0,56. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1881,
Provine din col. I. N. Tomescu, unde a intrat direct dela autor,
Col. Al. Rășcanu.

47. POMI INFLORIȚI

Ulei pe pânză. L. $0,35 \times$ I. 0,25. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1881,
Provine din col. A. Bellu,
Muzeul Toma Stelian.

48. PEISAGIU CU MESTEACĂNI

Ulei pe pânză. L. $0,65 \times$ I. 0,45. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1881,
Col. Clubul Tinerimii.

49. SĂLCIILE

Ulei pe pânză. L. 0,58 × I. 0,38. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1881. A figurat la expoziția de
la Bruxelles din 1935.
Provine din col. N. Predescu,
Muzeul Simu.

50. PEISAGIU DE DEAL

Ulei pe pânză. L. 0,28 × I. 0,17. Semnat,
Lucrat probabil în Franța prin 1881,
Provine din col. V. Cioflec,
Pinacoteca Cioflec, Cluj.

51. IARNĂ LA BARBIZON

Ulei pe pânză. L. 0,65 × I. 0,54. Semnat și datat 1881,
A fost expus de Andreescu la Salonul dela Paris din 1881. A
figurat în expoziția din 1885; de asemenea la Haga, Amsterdam
și Bruxelles în 1930 și la Bruxelles în 1935.
Provine din col. Sc. Iarca,
Col. K. Zambaccian.

52. GĂINI

Ulei pe pânză. L. 0,65 × I. 0,54. Semnat,
Lucrat probabil prin 1881. A figurat la expozițiile dela Haga,
Amsterdam și Bruxelles în 1930 și la cea dela Bruxelles din
1935.
Provine din col. N. Predescu,
Muzeul Simu.

53. RAȚE

Ulei pe pânză. L. 0,62½ × I. 0,77. Semnat,
Lucrat probabil prin 1881,
Provine din col. Al. Bagdat,
Col. Al. Rășcanu.

54. VÂNAT

Ulei pe pânză. L. 0,54 × I. 0,68. Semnat,
Lucrat probabil în 1881. A figurat la expoziția din 1885. A fost
de asemenea expus la Paris (Jeu de Paume) în 1925, la Barce-
lona în 1929 și la Bruxelles în 1935.
Pinacoteca din București

55. FLORI ÎN PAHAR

Ulei pe lemn. L. 0,32 × I. 0,40. Semnat și datat 1881,
Col. Clubul Tinerimii.

56. ULCICĂ CU FLORI

Ulei pe pânză. L. $0,24\frac{1}{2} \times I. 0,32\frac{1}{2}$,
Lucrat probabil prin 1881—82,
Provine din col. N. Predescu,
Muzeul Simu.

57. TRANDAFIRI

Ulei pe pânză. L. $0,62 \times I. 0,45$,
Lucrat prin 1881—82,
Col. Clubul Tinerimii.

58. PROFIL DE FATĂ

Ulei pe carton. L. $0,17\frac{1}{2} \times I. 0,23$. Semnat și datat 1881,
Lucrat în țară, după expoziția artistului din 1881. A figurat în
expoziția din 1885 sub titlul « Cap de femei »,
Provine din col. dr. Kalinderu,
Col. Lazăr Munteanu.

59. CAP DE FETIȚĂ

Ulei pe lemn. L. $0,21 \times I. 0,26\frac{1}{2}$. Semnat și datat 1881.
Col. M. S. Regelui.

60. PROFIL DE FETIȚĂ

Ulei pe lemn. L. $0,23\frac{1}{2} \times I. 0,33$. Semnat și datat 1882.
Provine din col. av. Bossie,
Col. I. V. Vineș.

61. BROBOADA ROȘIE

Ulei pe pânză. L. $0,16\frac{1}{2} \times I. 0,24\frac{1}{2}$. Semnat,
Lucrat probabil prin 1881—82,
Provine dela autor,
Col. Paul Petrini.

62. CAP DE FETIȚĂ

Ulei pe pânză. L. $0,22 \times I. 0,31$. Semnat,
Lucrat probabil prin 1881—82,
Provine dela autor,
Col. Paul Petrini.

63. STRADĂ

Ulei pe pânză. L. $0,20 \times I. 0,16\frac{1}{2}$,
Lucrat probabil în București, prin 1881—82,
Provine dela autor,
Col. Paul Petrini.

64. TÂRG

Ulei pe lemn. L. $0,24 \times I. 0,17$. Semnat,
Lucrat probabil în București prin 1881—82,
Col. Clubul Tinerimii.

65. NOAPTEA IN DEALUL SPIRII

Ulei pe pânză. L. 1,24 × I. 0,72,
Lucrat în 1882. Neterminat,
Provine dela autor,
Col. Peticari.

66. AUTOPORTRET

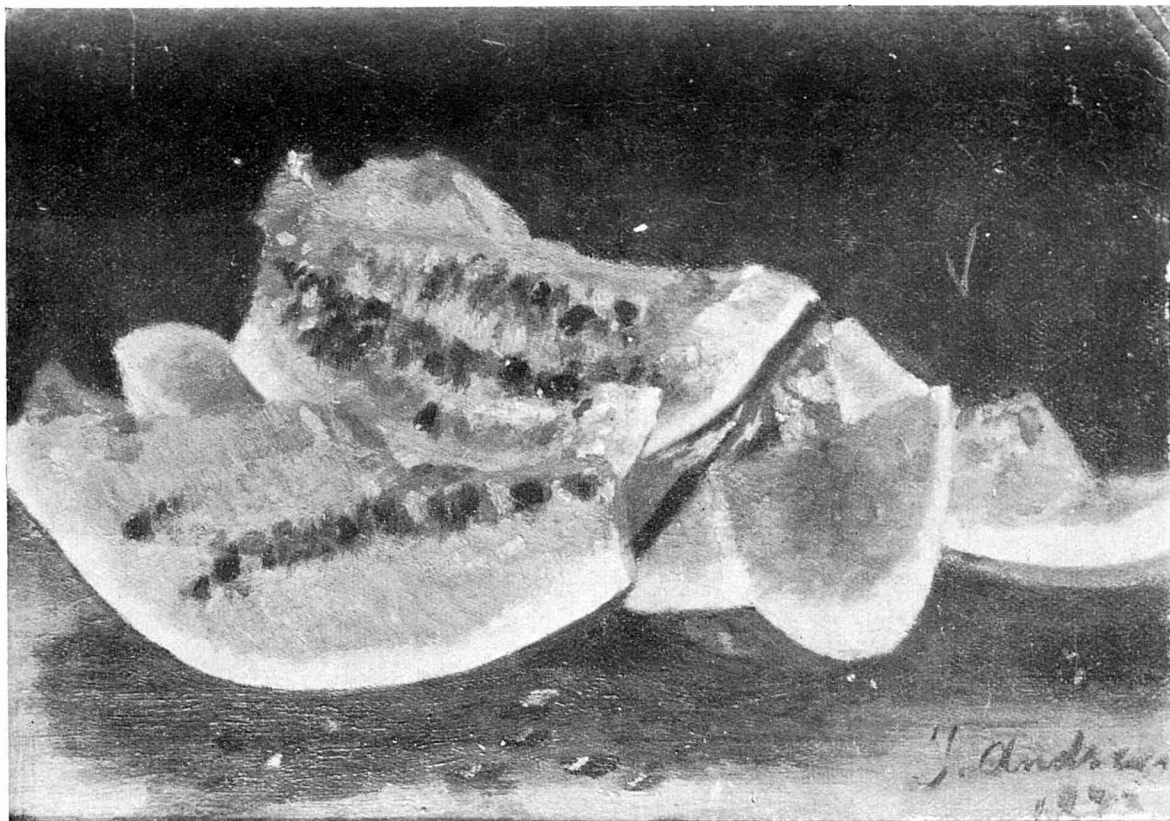
Ulei pe pânză. L. 0,64 × I. 0,92,
Lucrat în 1882. Neterminat,
Pinacoteca din Bucureşti.

PLANȘE

1. IARNA
Col. A. Blank

www.dacoromanica.ro

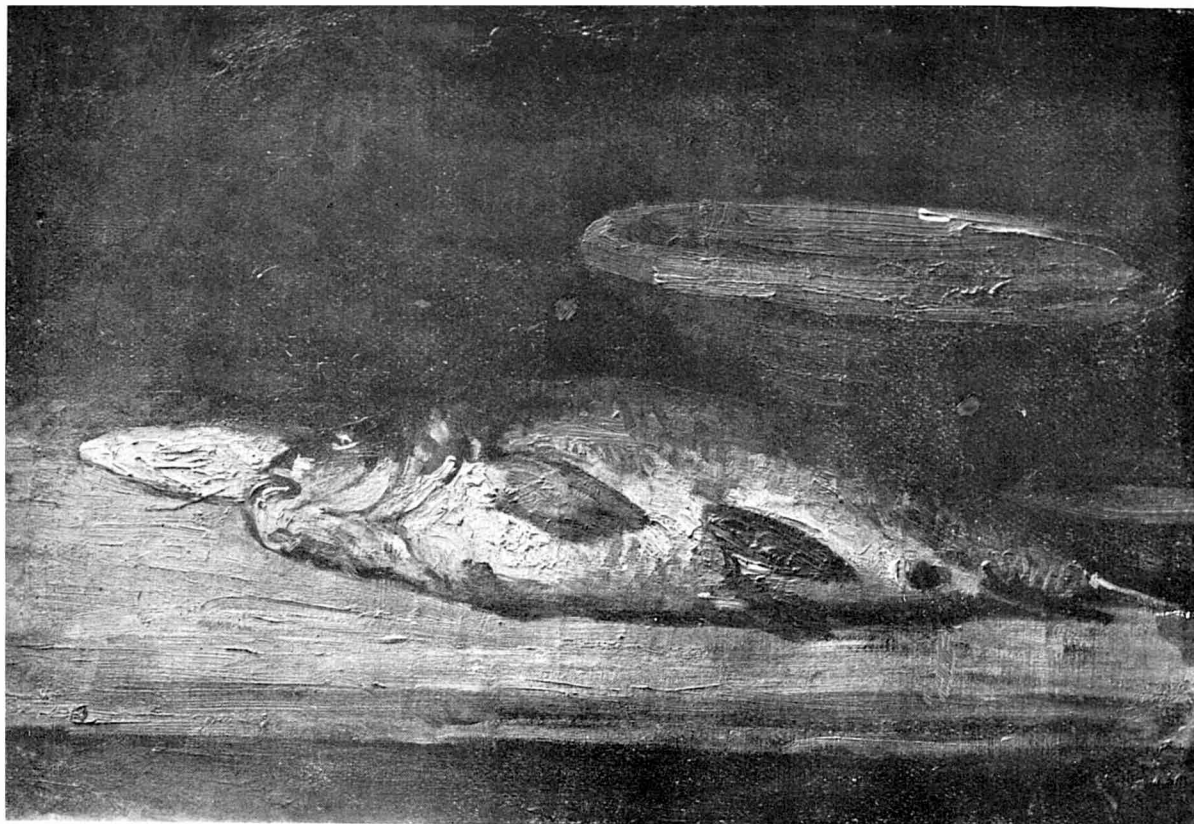
2. PEPENI (1873)

Col. Maria Yarka

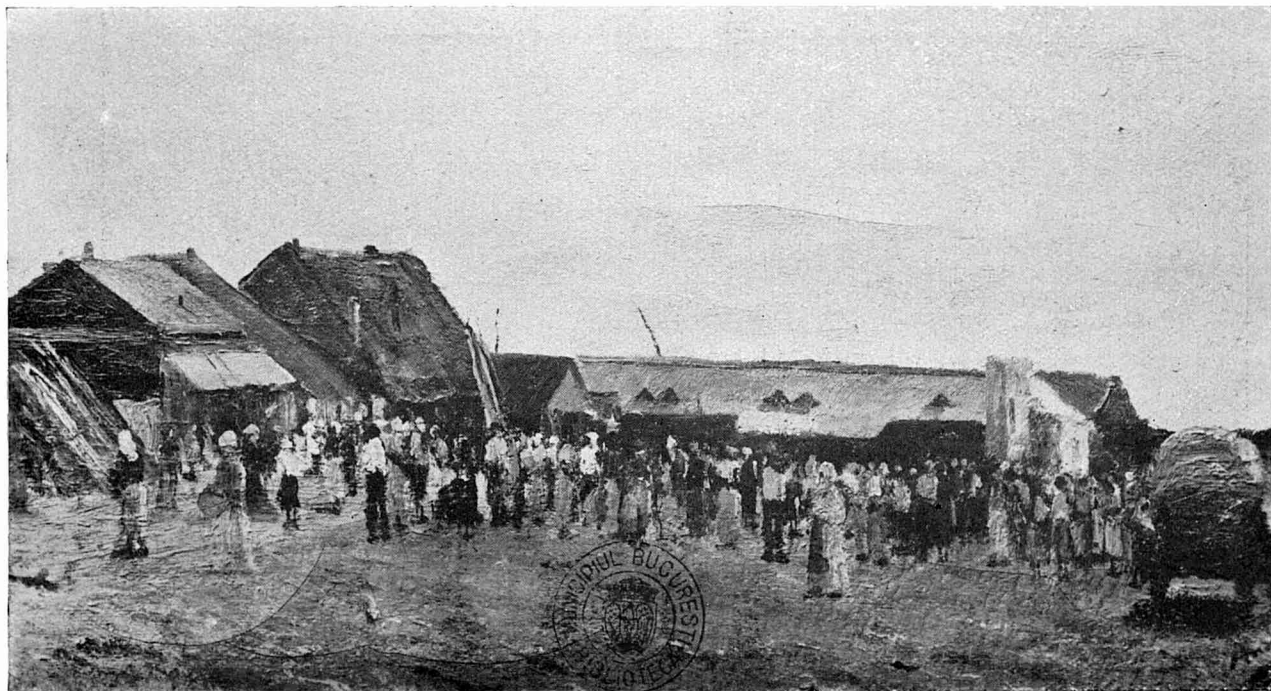
www.dacoromanica.ro

3. OALĂ CU FLORI
Col. Maria Yarka

4. PEȘTE
Col. dr. Dona

5. TÂRG LA BUZĂU
Muzeul Toma Stelian

6. CASĂ DE CIURARI
Muzeul Toma Stelian

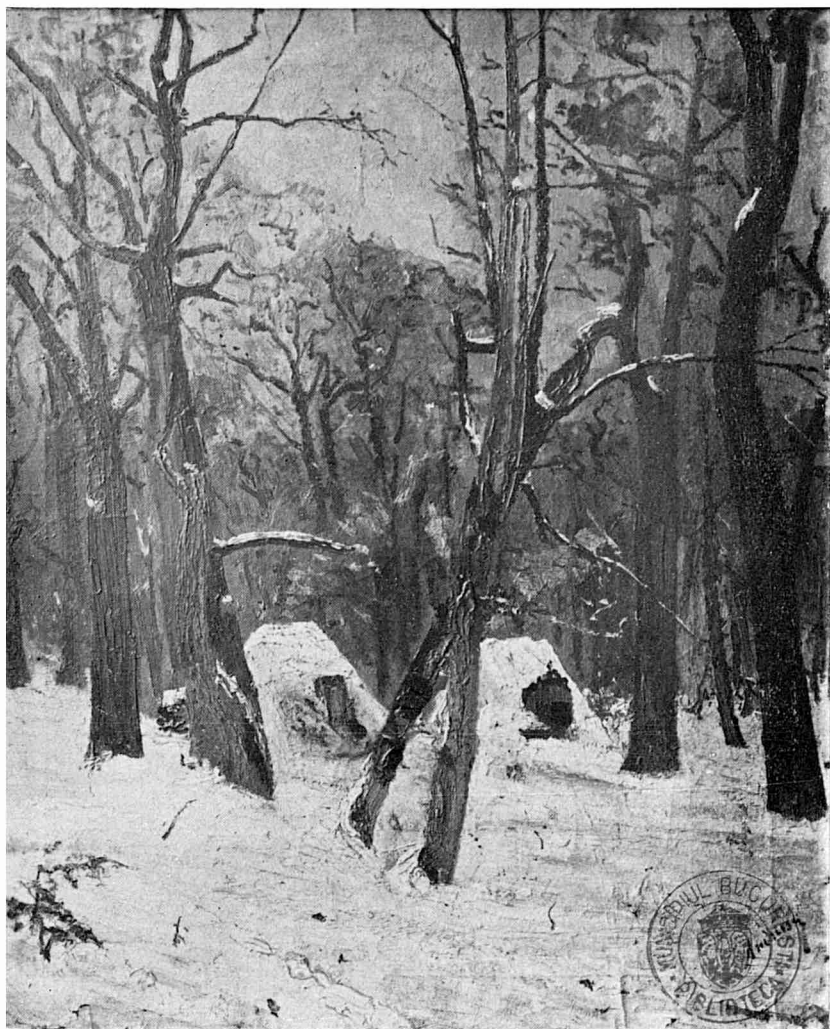
www.dacoromanica.ro

7. MARGINE DE SAT
Col. Lazăr Munteanu
www.dacoromanica.ro

8. PEISAGIU ÎN AMURG
Col. G. Bădescu

9. IARNĂ
Col. N. Negri

10. TÂRG LA BUZĂU
Col. Clubul Tinerimii

11. AUTOPORTRET
Muzeul Toma Stelian

12. PĂDURE DESFRUNZITĂ
Col. Maria Yarka

13. IN PĂDURE
Col. Băncii Naționale

14. TĂETOR DE LEMNE IN PĂDURE
Muzeul Toma Stelian

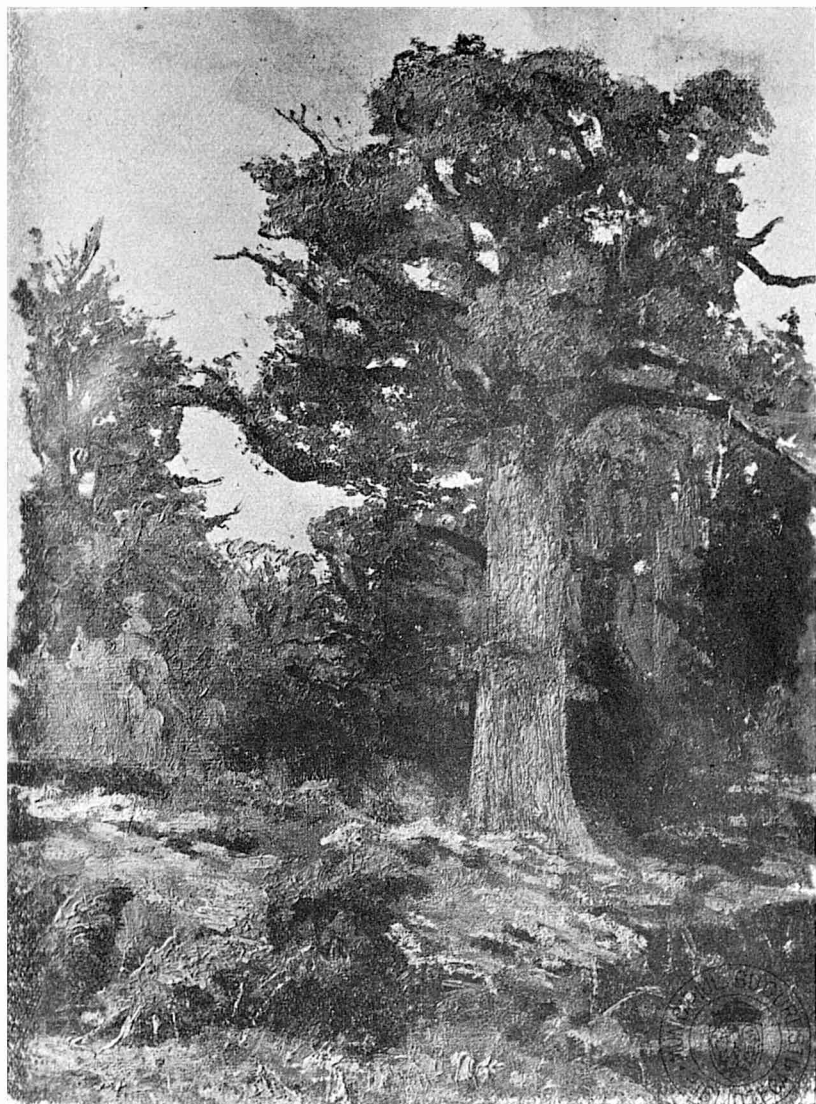

15. DRUM IN PĂDURE
Col. Maria Yarka

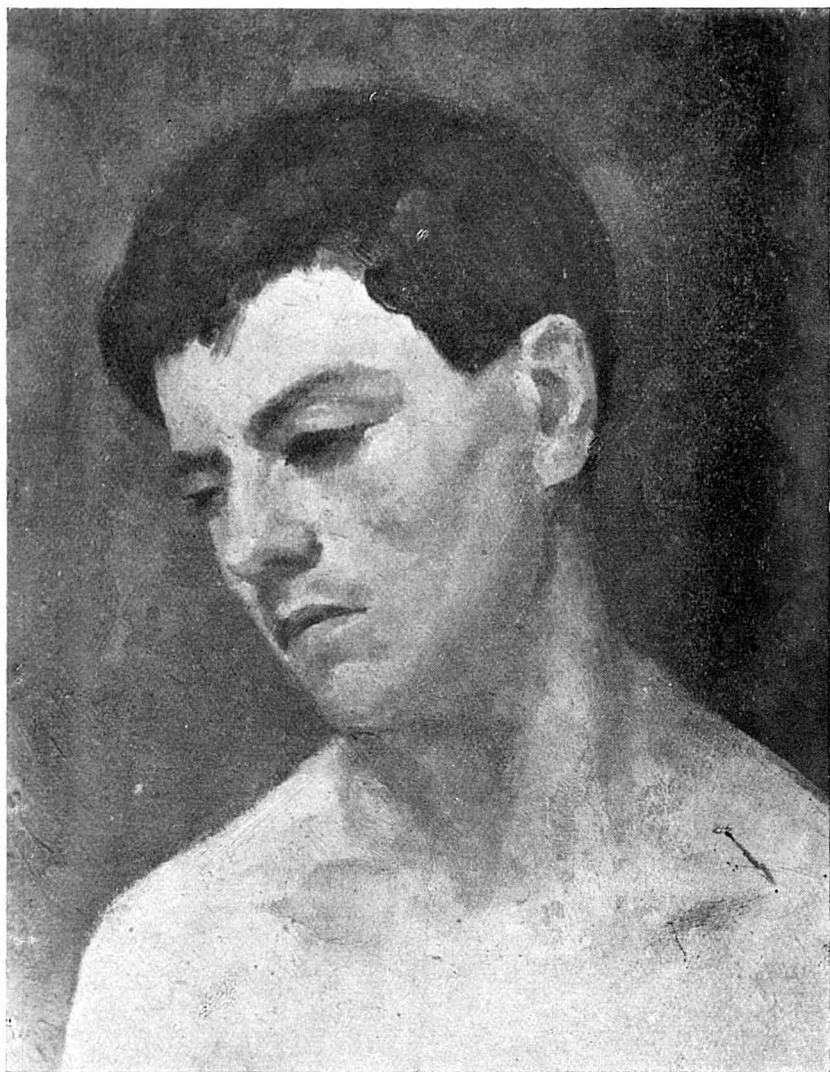
www.dacoromanica.ro

16. MARGINE DE PĂDURE
Col. Lazăr Munteanu

17. STEJAR
Muzeul Toma Stelian

18. FIGURĂ DE TÂNĂR
Col. Paul Petrin

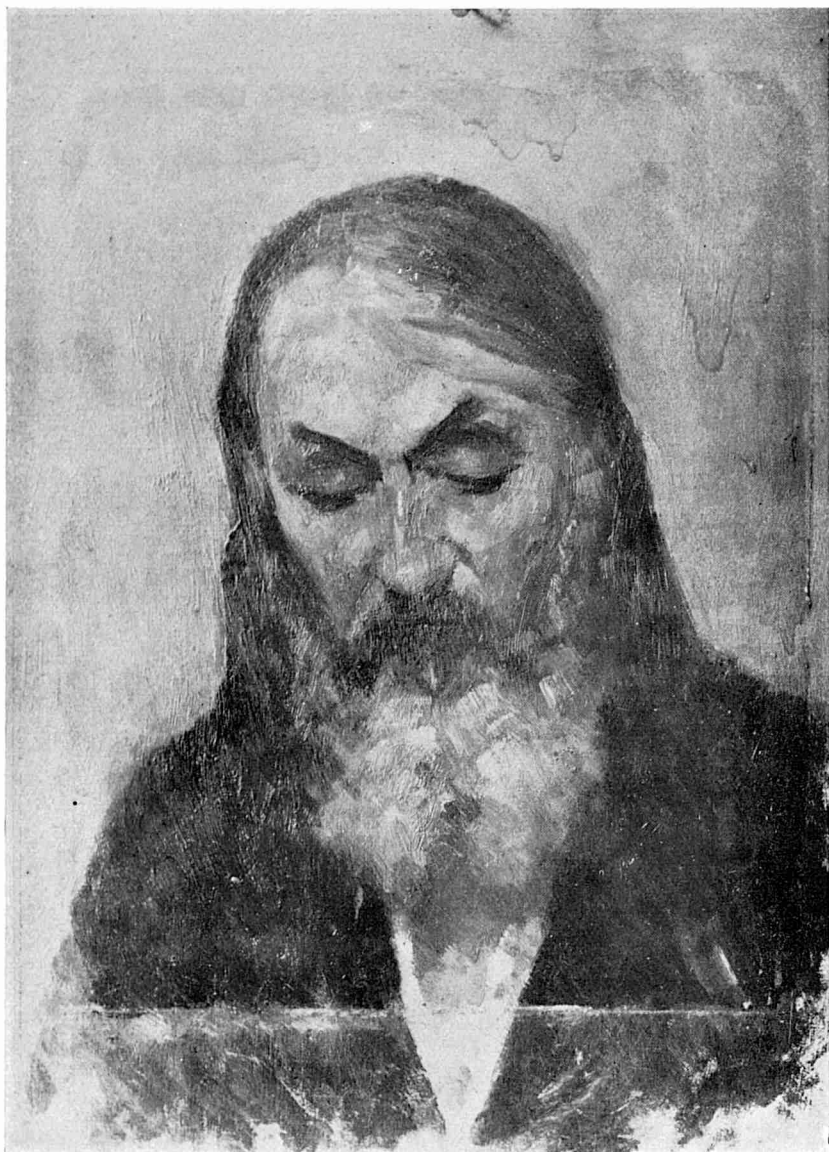
19. MODEL COSTUMAT
Col. Lazăr Munteanu

20. NUD ÎN ATELIER
Col. dr. G. Severeanu

21. CAP DE BĂTRÂN
Col. Băncii Naționale

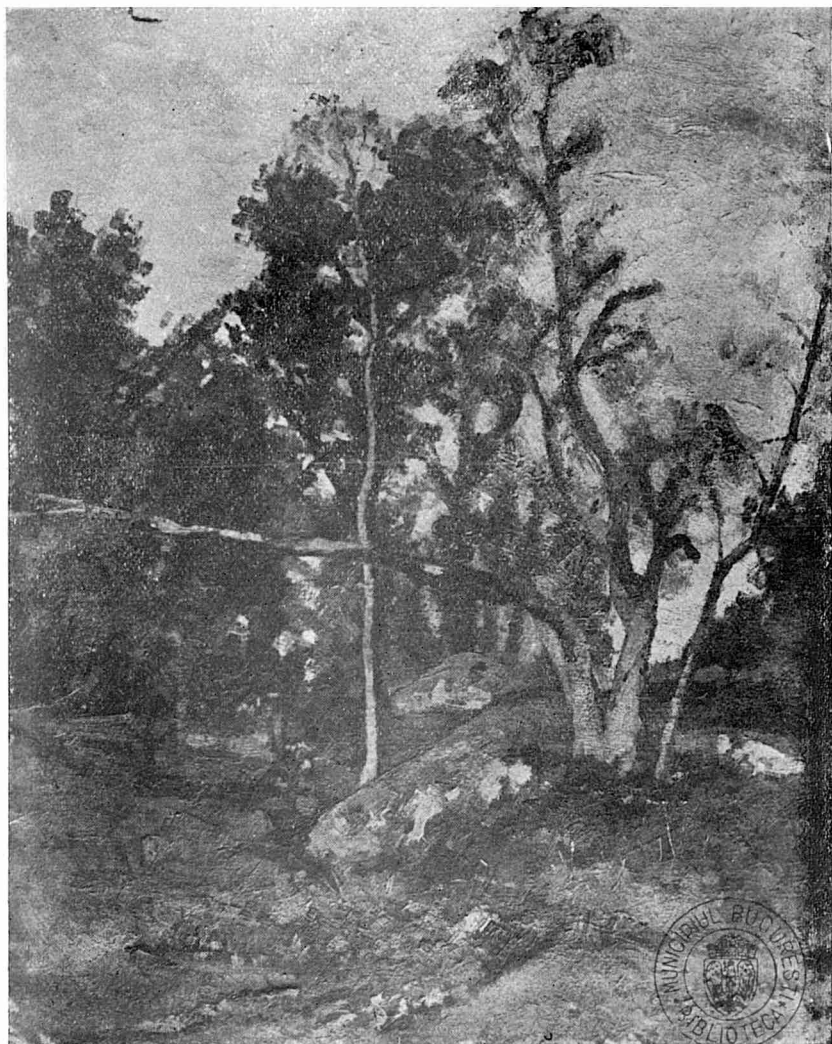
22. CAP DE STUDIU
Pinacoteca din Iași

23. MODEL COSTUMAT
Col. Filip Manu

24. STÂNCILE DE LA APREMONT
Muzeul Toma Stelian

25. PEISAGIU DE PĂDURE
Col. Clubul Tinerimii

26. INTERIOR DE PĂDURE
Muzeul Toma Stelian

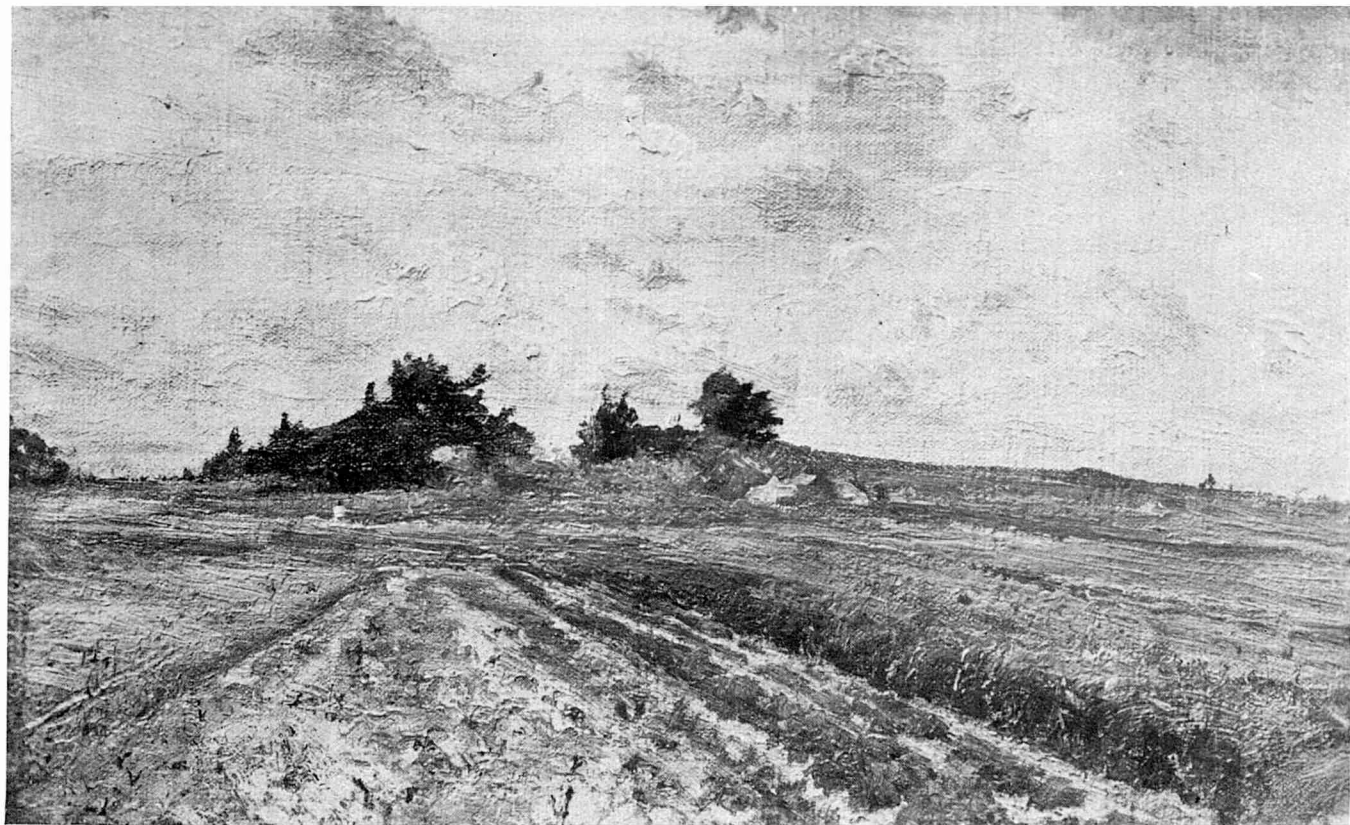
www.dacoromanica.ro

27. PEISAGIU DE CÂMP

Col. K. Zambaccian

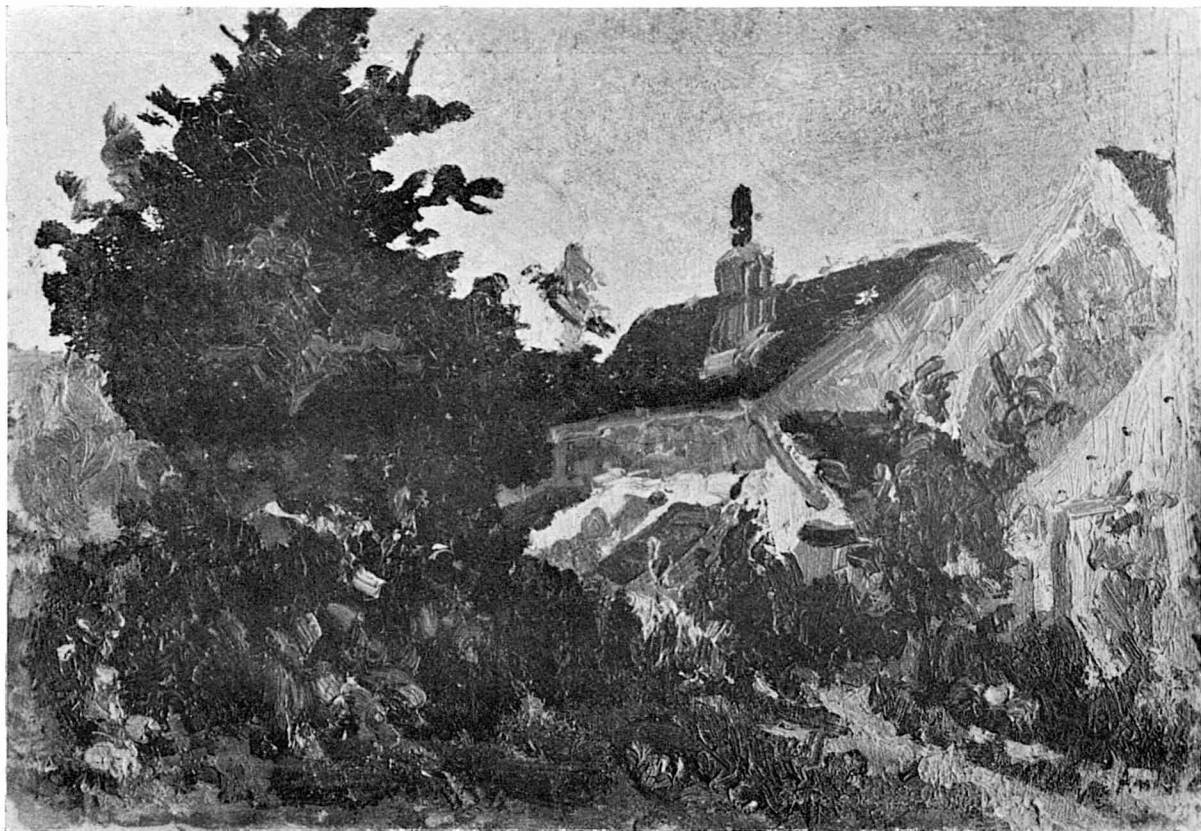
www.dacoromanica.ro

28. ARĂTURĂ
Muzeul Toma Stelian

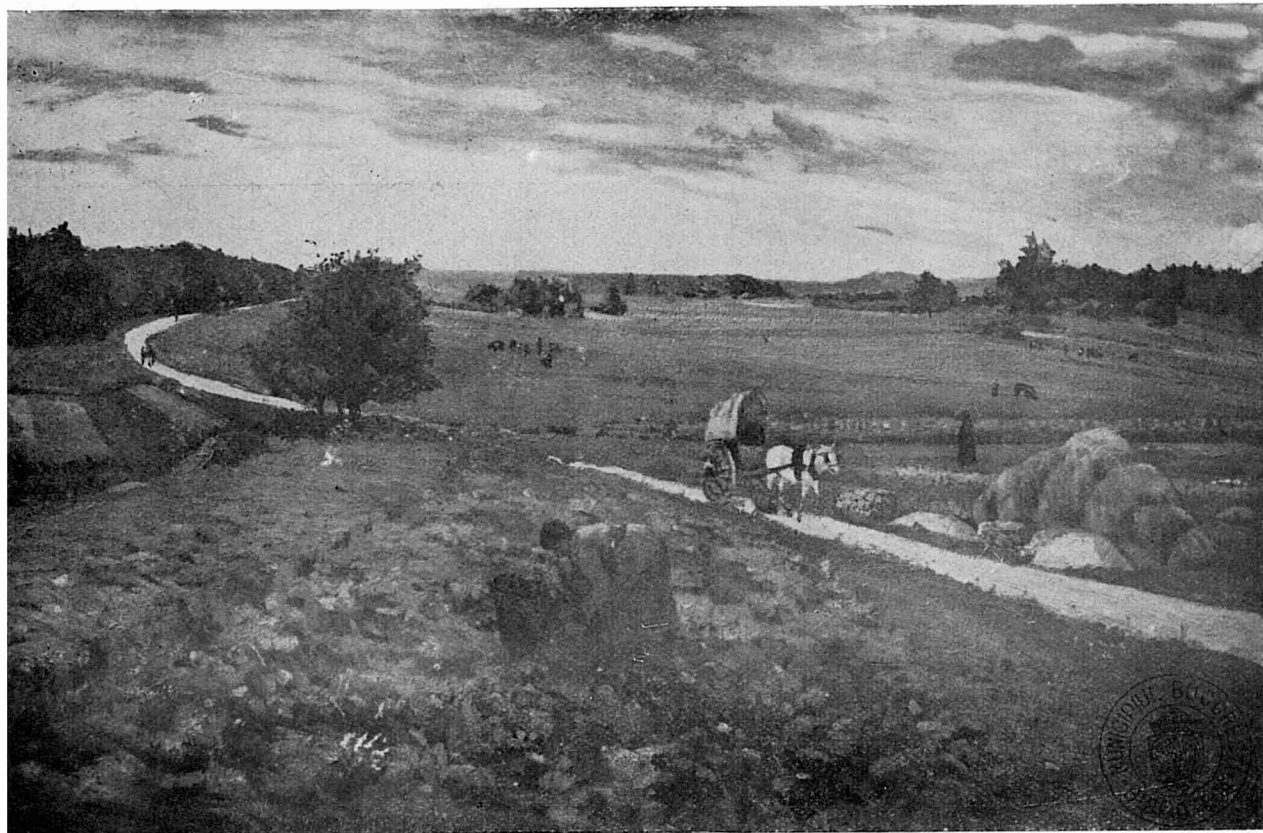
29. COLȚ DE FERMĂ
Col. Sp. Haret

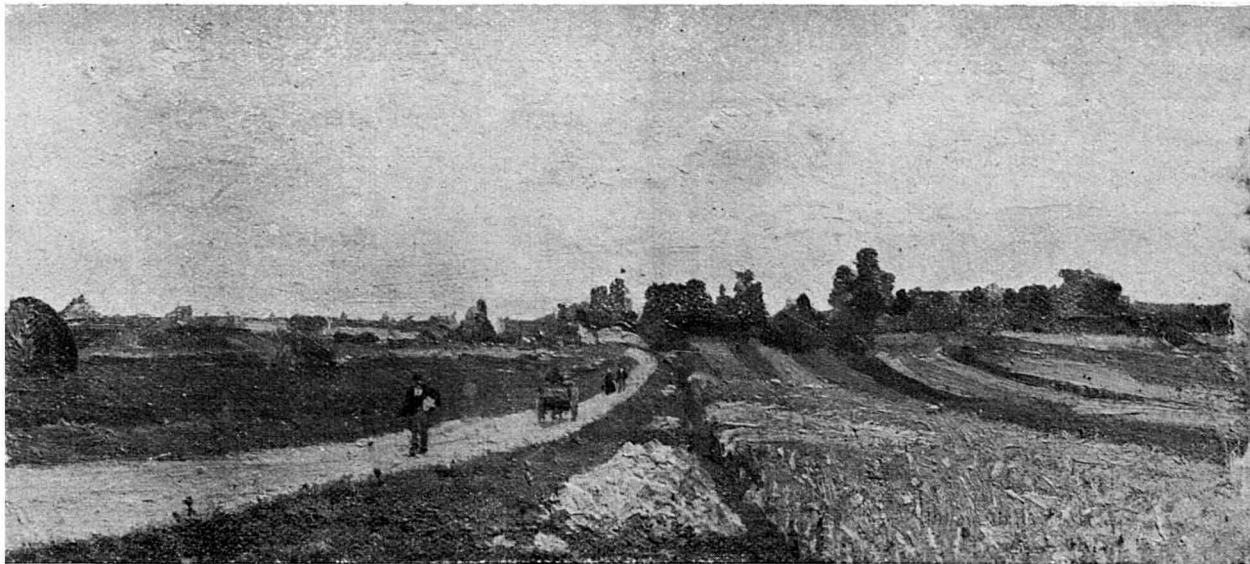
30. PEISAGIU CU CASE

Col. Băncii Naționale

www.dacoromanica.ro

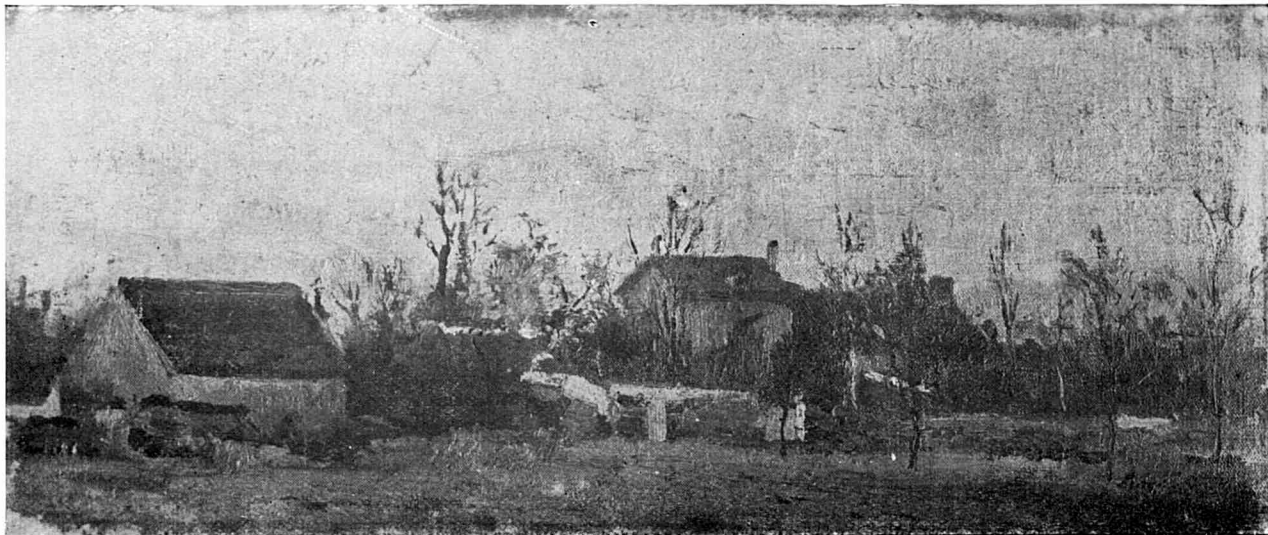
31. DRUMUL MARE
Muzeul Kalinderu

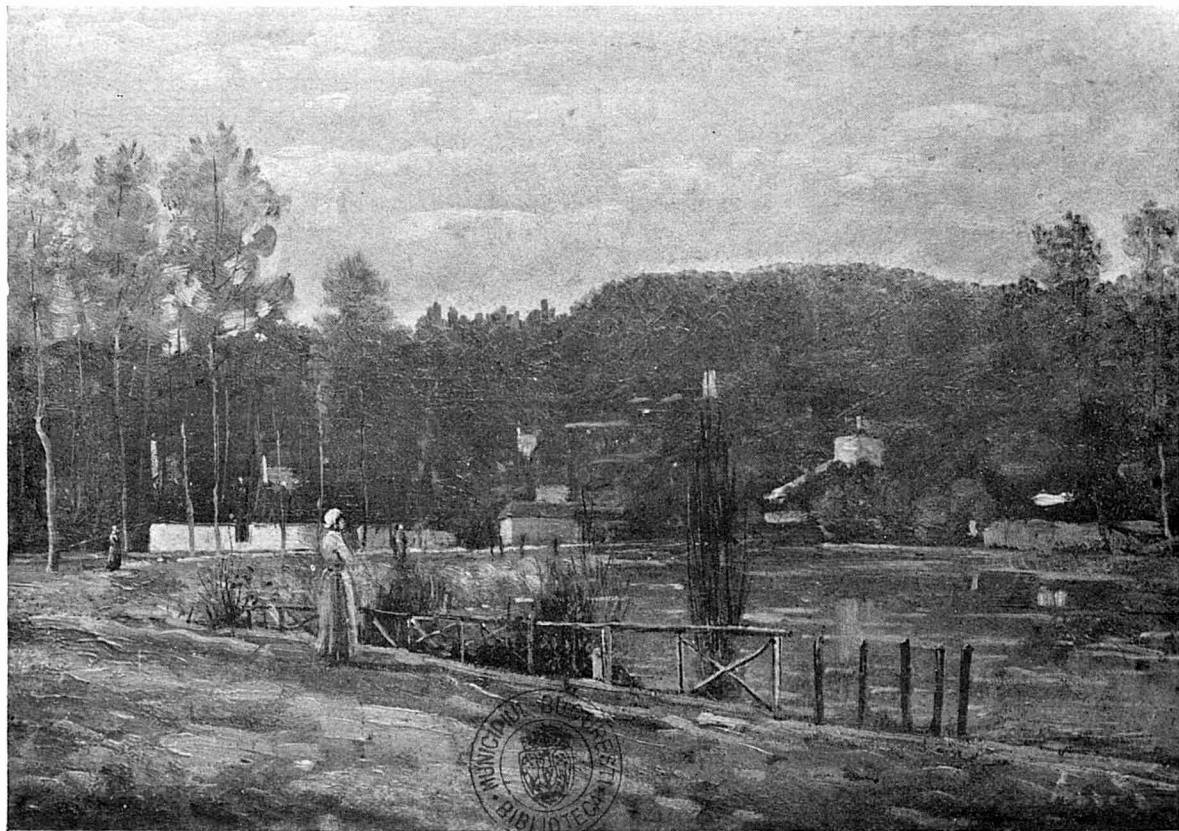
32. DRUM DE ȚARĂ ÎN FRANȚA
Muzeul Simu

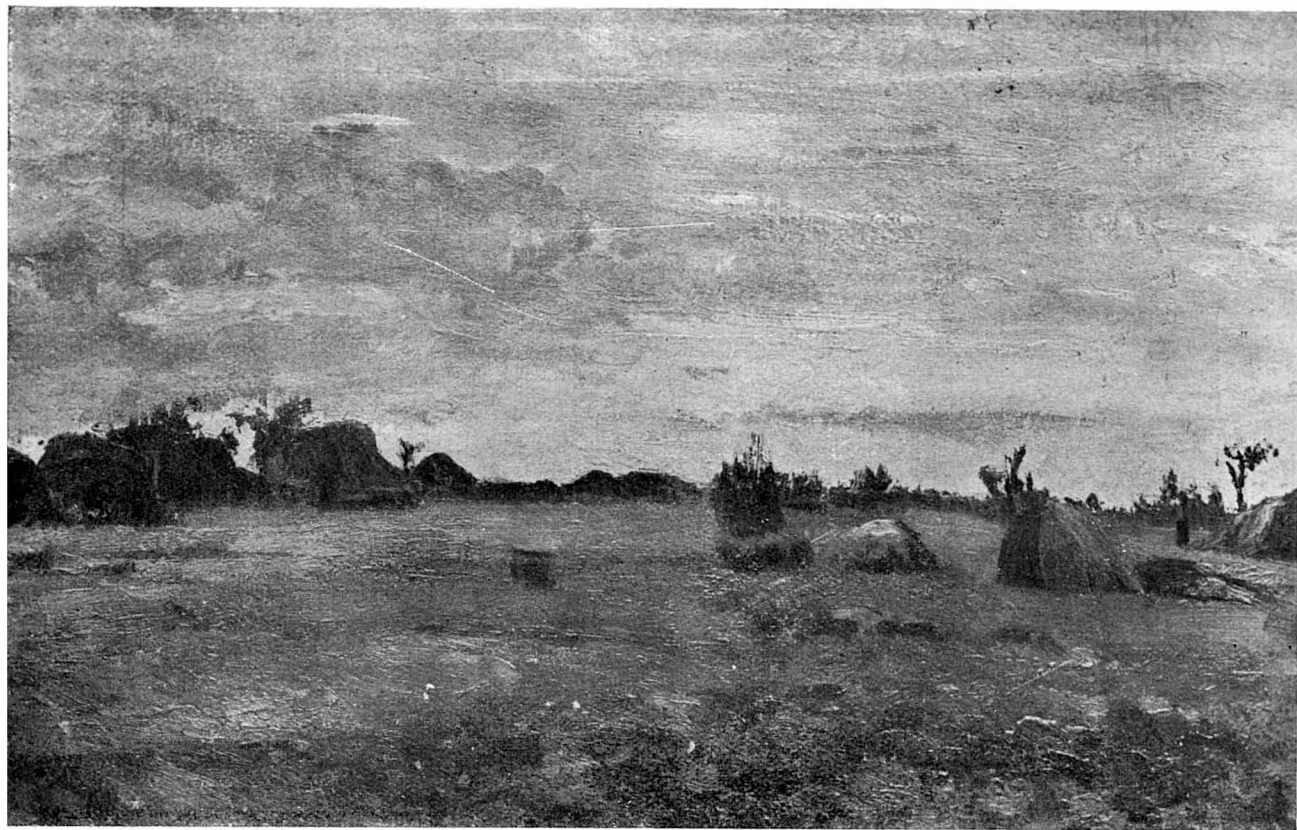
33. LA ARAT (1880)
Col. Ionescu-Quintus

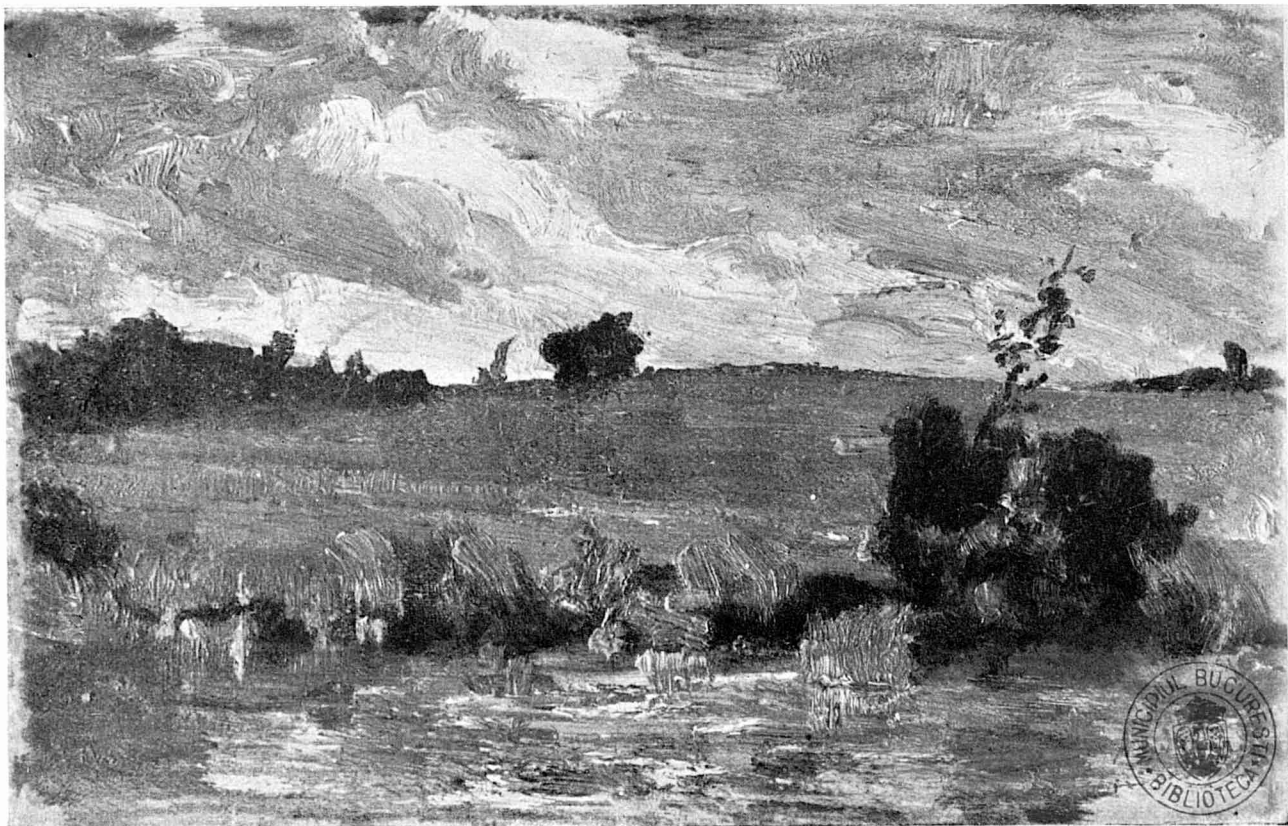
34. PEISAGIU CU CASE (1880)
Col. Clubul Tinerimii

35. PEISAGIU LA MARGINEA UNUI LAC
Col. dr. Dona

36. PEISAGIU
Col. G. Bădescu
www.dacoromanica.ro

37. DUPĂ PLOAIE
Col. dr. G. Severeanu

38. CUMPĂNA SATULUI (1880)

Col. dr. Dinu Brătianu

www.dacoromanica.ro

39. DRUM DE ȚARĂ
Col. N. Tabacovici

www.dacoromanica.ro

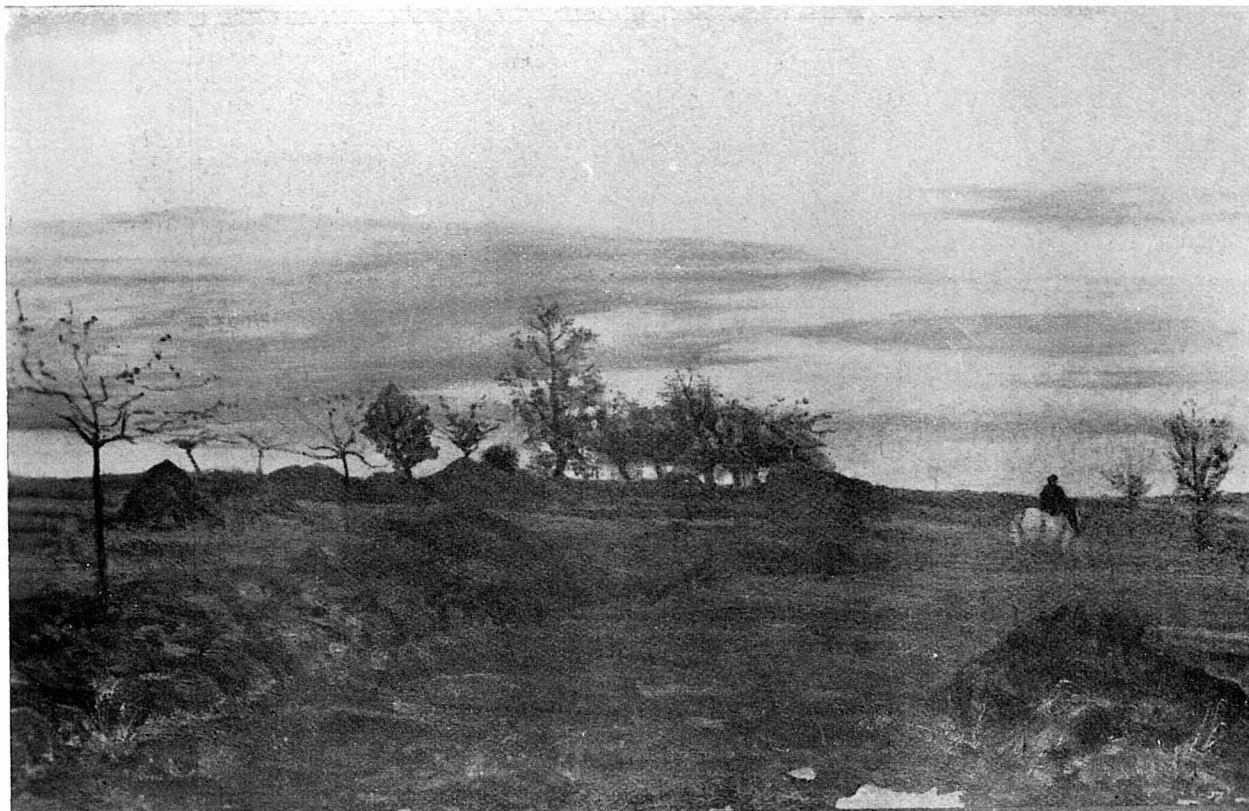
40. GRUP DE COPACI
Col. Al. Rășcanu

41. PĂDURE DESFRUNZITĂ

Col. Al. Rășcanu

www.dacoromanica.ro

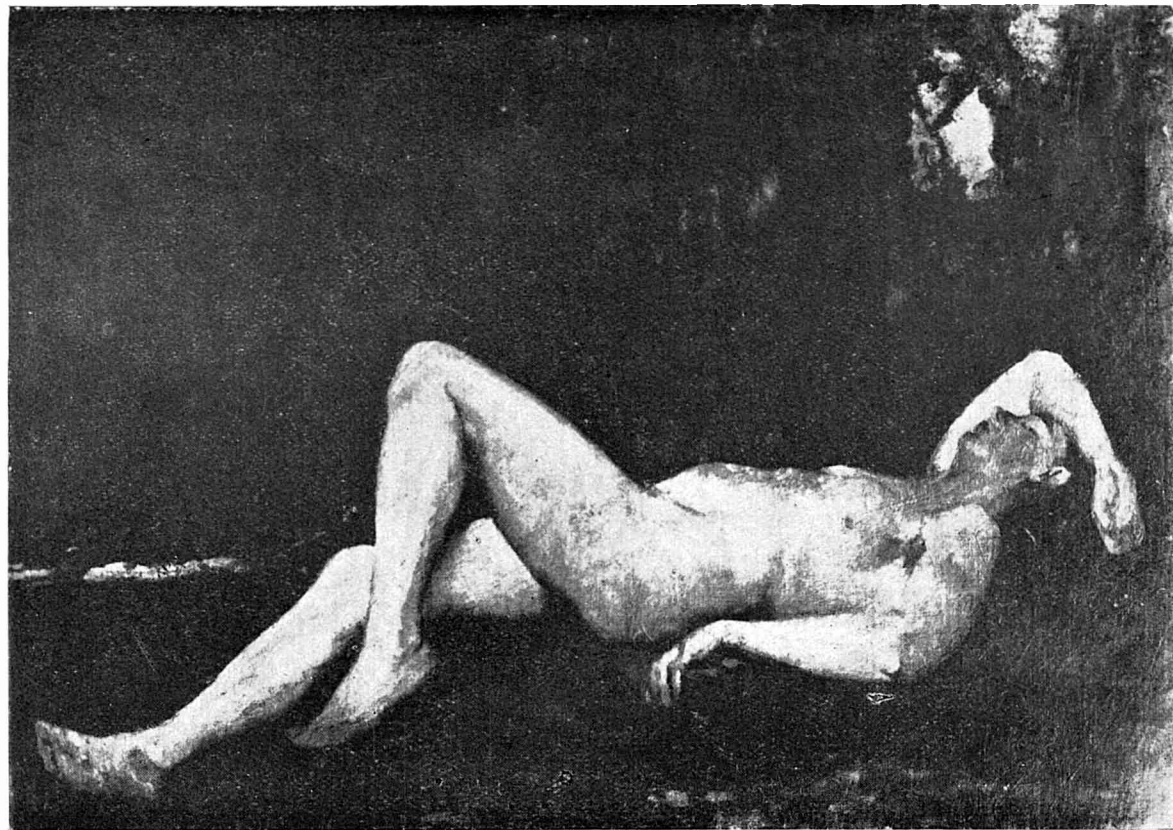

42. SEARA DE TOAMNĂ LA BARBIZON (1880)
Col. Paul Petrini

www.dacoromanica.ro

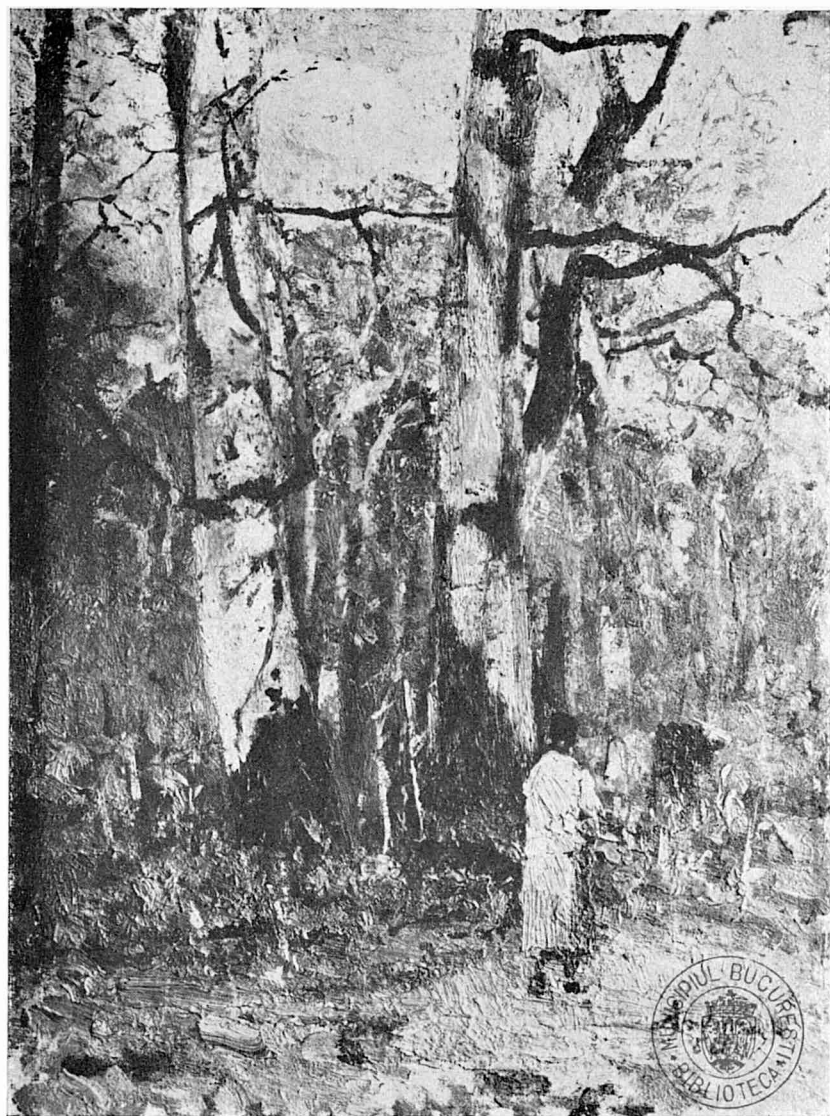
43. PFISAGIU CU FEMEI COSÂND
Col. Gr. Perieteanu
www.dacoromanica.ro

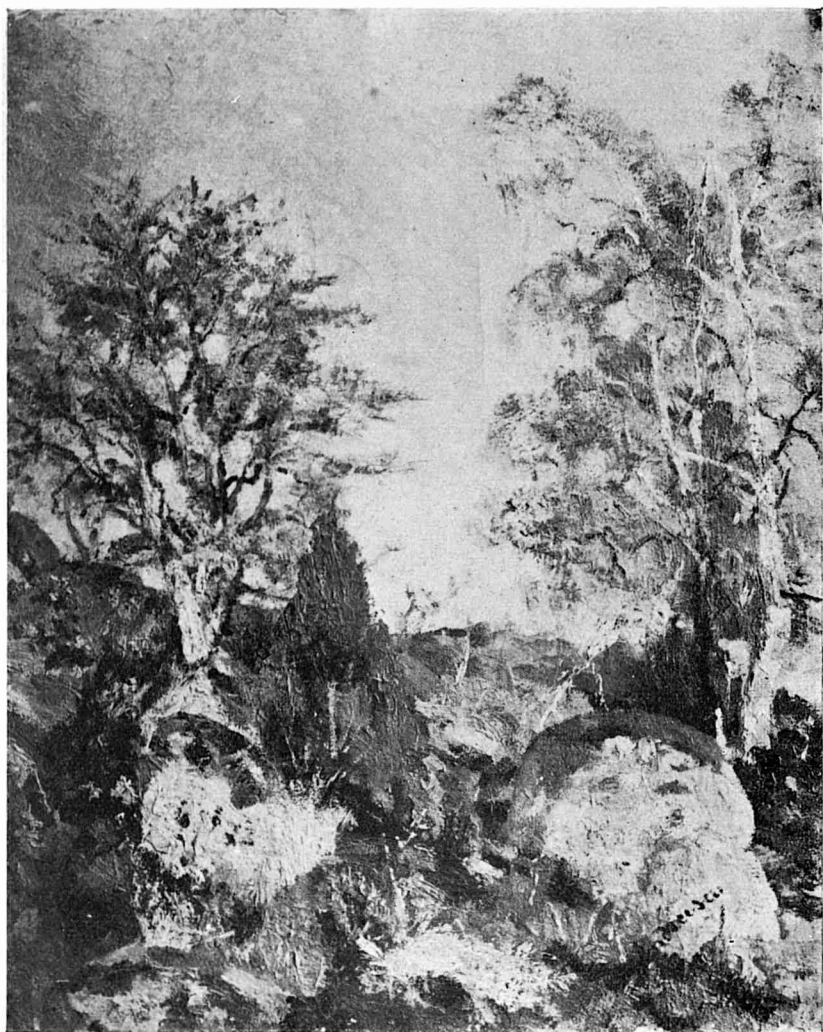
44. NUD IN AER LIBER

Pinacoteca din București

www.dacoromanica.ro

45. INTERIOR DE PĂDURE (1881)
Col. Al. Rășcanu

46. PEISAGIU CU MESTEACĂNI ȘI CU STÂNCI
Col. Al. Rășcanu

47. POMI INFLORIȚI

Muzeul Toma Stelian

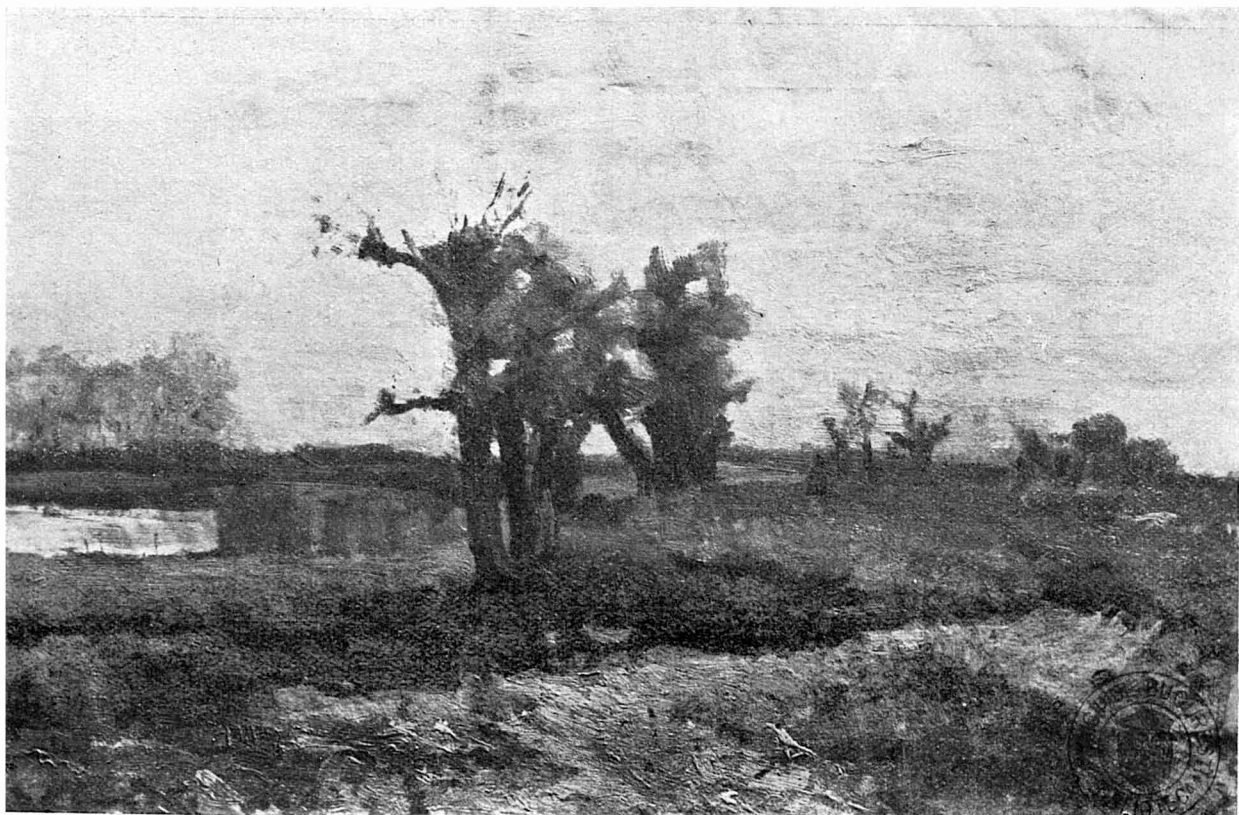
www.dacoromanica.ro

48. PEISAGIU CU MESTEACANI

Col. Clubul Tinerimii

www.dacoromanica.ro

49. SALCIILE

Muzeul Simu

www.dacoromanica.ro

50. PEISAGIU DE DEAL
Pinacoteca Cioflec, Cluj

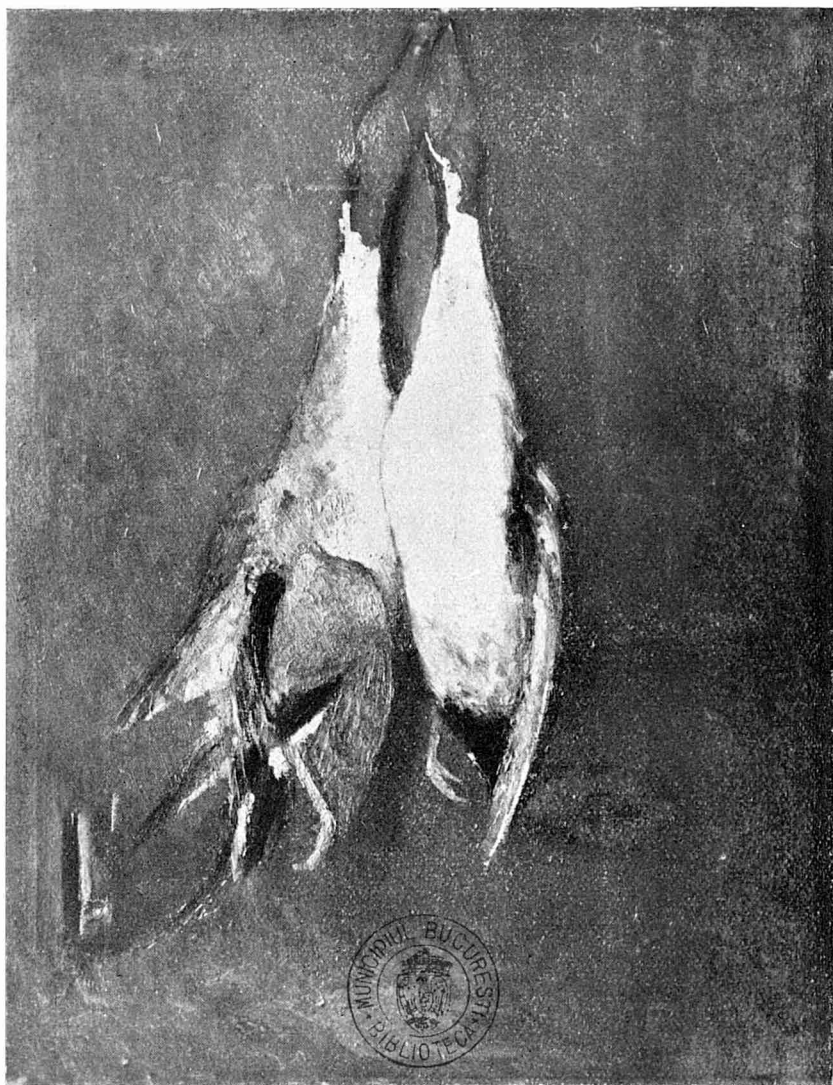
51. IARNA LA BARBIZON (1881)

Col. K. Zambaccian

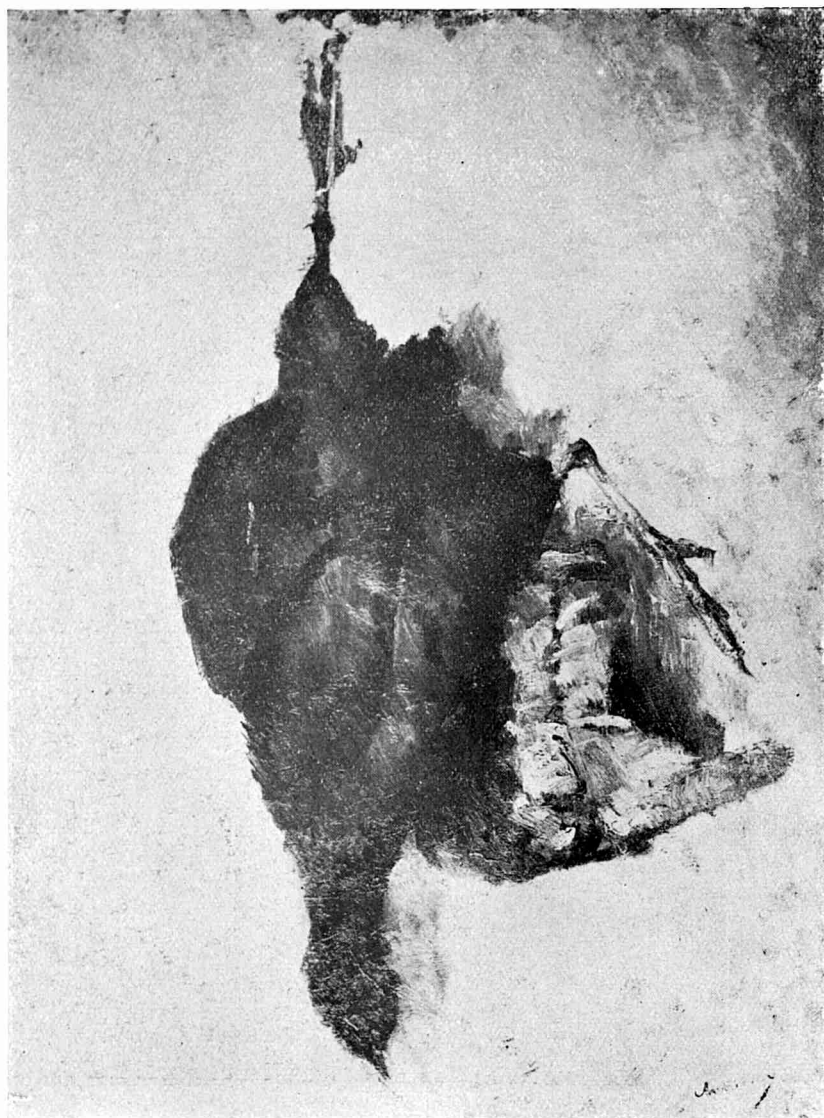

52. GĂINI
Muzeul Simu

www.dacoromanica.ro

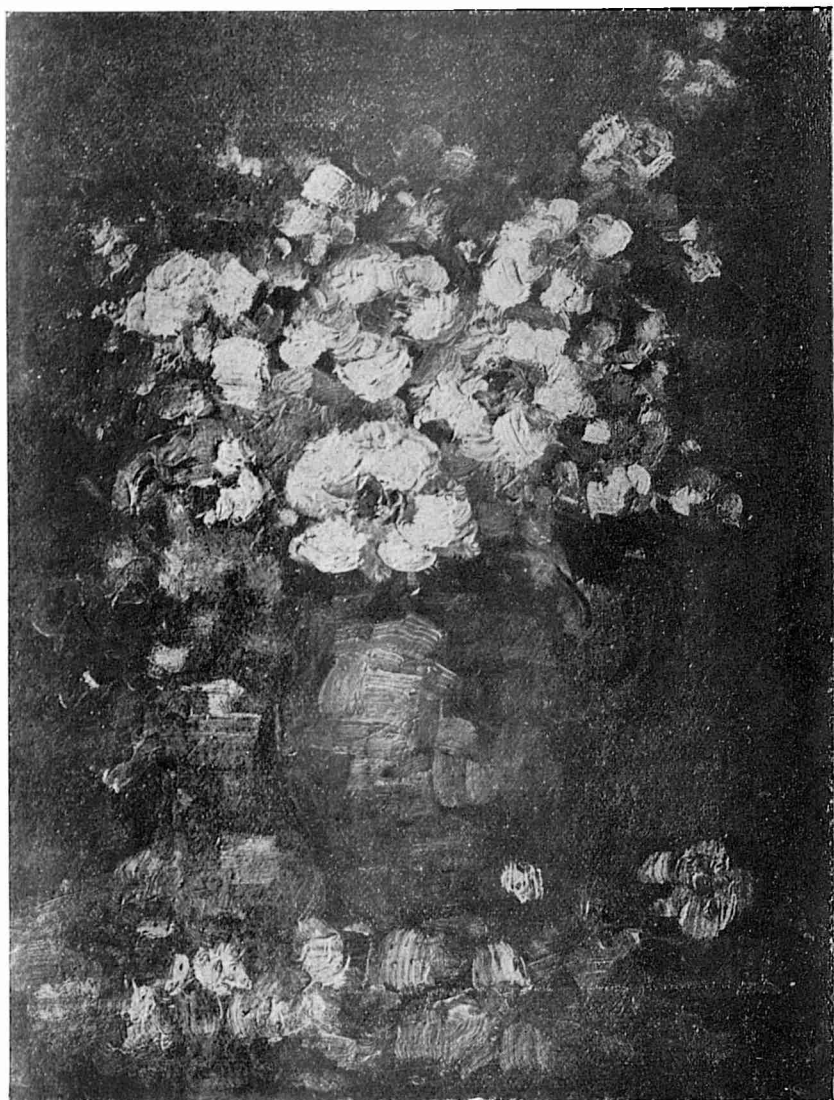
53. RAȚE
Col. Al. Rășcanu

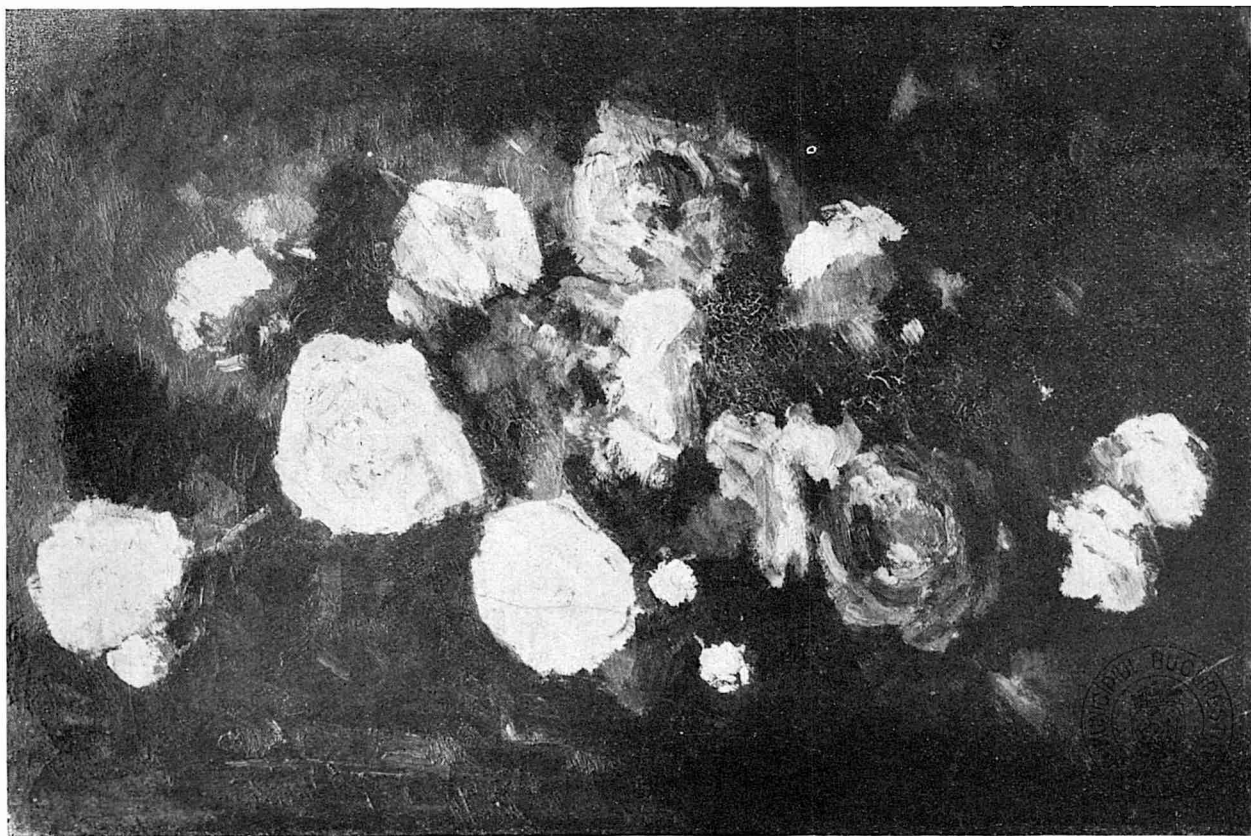
54. VÂNAT
Pinacoteca din București

55. FLORI IN PAHAR (1881)
Col. Clubul Tinerimii

56. ULCICA CU FLORI
Muzeul Simu

57. TRANDAFIRI

Col. Clubul Tinerimii

www.dacoromanica.ro

58. PROFIL DE FATĂ (1881)
Col. Lazăr Munteanu

59. CAP DE FETIȚĂ (1881)
Col. M. S. Regelui

60. PROFIL DE FETIȚĂ (1882)
Col. I. V. Vineș

61. BROBOADA ROȘIE
Col. Paul Petrini

62. CAP DE FETIȚĂ
Col. Paul Petrini

63. STRADĂ

Col. Paul Petrin

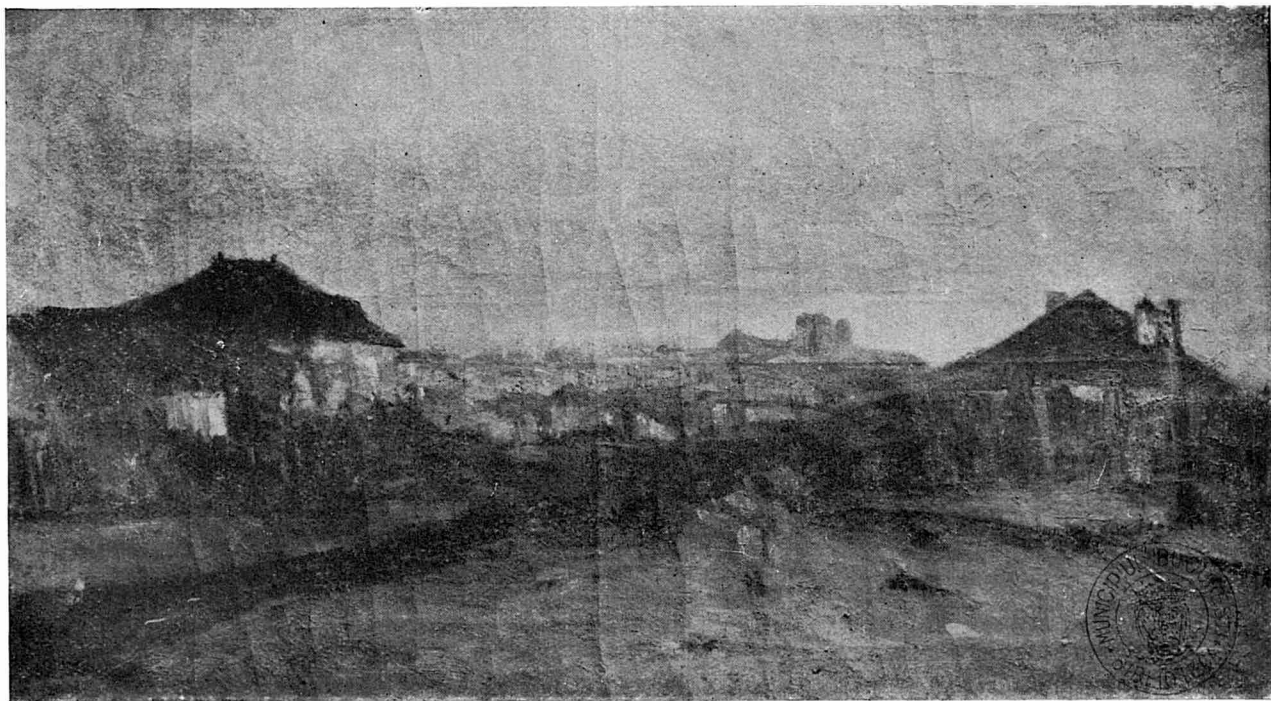
www.dacoromanica.ro

64. TÂRG

Col. Clubul Tinerimii

www.dacoromanica.ro

65. NOAPTEA IN DEALUL SPIRII
Col. Peticari

66. AUTOPORTRET
Pinacoteca din București

MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI 1936

SCRIITORII ROMÂNI CONTEMPORANI

Au apărut	R o m a n e	
JOACHIM BOTEZ	<i>Insemnările unui belfer</i>	Lei 60
C. GANE	<i>Trecute vieți de doamne și domnițe, II</i> cu numeroase ilustrații în text	Lei 160
ADRIAN MANIU	<i>Focurile primăverii și flăcări de toamnă</i>	Lei 60
SĂRMANUL KLOPSTOCK	<i>Feciorul lui Nenea Tache Vameșul, II</i>	Lei 70
LUCIA DEMETRIUS	<i>Tinerețe</i>	Lei 50
Sub tipar		
N. M. CONDIESCU	<i>Insemnările lui Safirim, I</i>	
N. M. CONDIESCU	<i>Peste mări și țări</i> cu 20 de reproduceri în culori după acuarelele originale de S. MÜTZNER	
	E s s e u r i . C r i t i c ă	
Au apărut		
PAUL ZARIFOPOL	<i>Pentru arta literară</i>	Lei 60
PERPESSICIUS	<i>Mențiuni critice, II</i>	Lei 80
G.-M. CANTACUZINO	<i>Izvoare și popasuri</i>	Lei 60
N. IORGA	<i>Oameni cari au fost, I</i>	Lei 80
EM. CIOMAC	<i>Viața și opera lui Richard Wagner</i>	Lei 60
M. D. RALEA	<i>Valori</i>	Lei 50
N. IORGA	<i>Oameni cari au fost, II</i>	Lei 90
ȘERBAN CIOCULESCU	<i>Correspondența dintre I. L. Caragiale și Paul Zarifopol (1905—1912)</i>	Lei 40
G. CĂLINESCU	<i>Opera lui Mihai Eminescu, II și III</i>	2 vol. Lei 140
C. ANTONIADE	<i>Renașterea italiană. Trei figuri din Cinquecento</i>	Lei 70
N. IORGA	<i>Oameni cari au fost, III</i>	Lei 90
ALICE VOINESCU	<i>Montaigne</i>	Lei 70
EM. CIOMAC	<i>Poezii armoniei, I</i>	Lei 60
	V e r s u r i	
Au apărut		
DEMOSTENE BOTEZ	<i>Cuvinte de dincolo</i>	Lei 60
ZAHARIA STANCU	<i>Antologia poezilor tineri</i> cu portrete de Margareta STERIAN	Lei 60
G. BACOVIA	<i>Poesii</i> cu o prefață de Adrian MANIU	Lei 40
G. GREGORIAN	<i>La poarta din urmă</i>	Lei 60
ADRIAN MANIU	<i>Cartea Țării</i>	Lei 40
G. LESNEA	<i>Cântec deplin</i>	Lei 40
GEORGE SILVIU	<i>Pașie psaltul spune...</i>	Lei 40
V. CIOCĂLTEU	<i>Poesii</i>	Lei 60
N. DAVIDESCU	<i>Helada</i>	Lei 60
ION POGAN	<i>Zogar</i>	Lei 40
N. DAVIDESCU	<i>Roma</i>	Lei 60
RADU BOUREANU	<i>Golful Sângelui</i>	Lei 50
ION MINULESCU	<i>Nu sunt ce par a fi...</i>	Lei 50
VIRGIL CARIANOPOL	<i>Scrisori către plante</i>	Lei 40

TRADUCEREA SFINTEI SCRIPTURI DE PR. V. RADU
ȘI GALA GALACTION

Au apărut	<i>Cântarea Cântărilor</i>	gratuit
	<i>Cartea lui Iov</i>	gratuit
	<i>Elemente</i>	gratuit

Au apărut **SCRIITORII STREINI MODERNI ȘI CONTEMPORANI**

E. MADÁCH	<i>Tragedia omului</i> traducere în versuri din limba maghiară de Oct. GOGA	Lei 40
LUIGI PIRANDELLO	<i>Răposatul Matei Pascal</i> traducere din limba italiană de A. MARCU	Lei 40
M. CHOROMANSKI	<i>Gelozie și medicină</i> traducere din limba polonă de GR. NANDRIȘ	Lei 50
R.-L. STEVENSON	<i>Comoara din insulă</i> traducere din limba engleză de Radu GEORGESCU	Lei 50

Au apărut **BIBLIOTECA DE FILOSOFIE ROMÂNEASCĂ**

D. D. ROȘCA	<i>Existența tragică</i>	Lei 60
T. VIANU	<i>Estetică, I</i>	Lei 100
PETRE PANDREA	<i>Filosofia politico-juridică a lui Simion Bărnuțiu</i>	Lei 60
LUCIAN BLAGA	<i>Orizont și stil</i>	Lei 60
T. VIANU	<i>Estetică, II</i>	Lei 100
C. RĂDULESCU-MOTRU	<i>Românismul. Catehismul unei noi spiritualități</i>	Lei 60
Sub tipar		
MIRCEA ELIADE	<i>Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne</i>	.

A apărut **BIBLIOTHÈQUE D'HISTOIRE CONTEMPORAINE**

G. I. BRĂTIANU	<i>Napoléon III et les nationalités</i>	Lei 60
----------------	---	--------

OPERELE PREMIATE ALE SCRITORILOR TINERI

Au apărut	1934	
VLADIMIR CAVARNALI	<i>Poesii</i>	Lei 20
EUGEN JEBELEANU	<i>Inimi sub săbii</i> poeme	Lei 40
HORIA STAMATU	<i>Memnon</i> versuri	Lei 40
DRAGOȘ VRÂNCEANU	<i>Cloșca cu puil de aur</i> versuri	Lei 40
EMIL CIORAN	<i>Pe culmile disperării</i>	Lei 50
CONSTANTIN NOICA	<i>Mathesis</i>	Lei 40
	1935	
ȘTEFAN BACIU	<i>Poeemele poetului tânăr</i>	Lei 20
VIRGIL GHEORGHIU	<i>Marea vânătoare</i>	Lei 20
SIMON STOLNICU	<i>Pod eleat</i>	Lei 20
Sub tipar	1936	
ȘTEFAN TEODORESCU	<i>Spre un nou umanism</i>	
I. BIBERI	<i>Thanatos</i>	
AL. DIMA	<i>Zăcămintele folklorice în literatura noastră contemporană</i>	
VASILE GEORGESCU	<i>Drept și viață</i>	
Sub tipar	COMPOZITORII ROMÂNI CONTEMPORANI	
P. CONSTANTINESCU	<i>Sonatină pentru pian și violină</i>	

REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE

Apare lunar în 240 de pagini. Numărul lei 25. Abonamentul pe un an lei 300.

Cărțile noastre se găsesc de vânzare în principalele librării din țară. Ele se pot trimite franco la domiciliu în toată țara.
FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ „REGELE CAROL II”
39, Bulevardul Lascar Catargi, 39 — București, III — Telefon 240-70 și 206-40

Lei 120.—

C. 40154